

Poleg navodil od
in pa od 1
sekov je na
nem gledan
k enotnom
stno ureje
(Iz tajniškoga poročila na kon-
gresu).

Dr. Čermelj Lavo
Dvorakova 8/II
L J U B L J A N A

ISTRA

Vso težo sedanjih časov, vso ne-
zadostnost svoje socijalne akcije pa
mora emigracija ugotoviti na soci-
jalnem polju za naše brezposelne
emigrante. Nezadostno je tudi pod-
prta emigracija svoje glasilo »Istra«
(Iz tajniškoga poročila na kon-
gresu).

GLASILO SAVEZA JUGOSLOVENSKIH EMIGRANATA IZ JULIJSKE KRAJINE

JULIJSKA KRAJINA V SKLOPU JADRANSKEGA PROBLEMA

GOVOR PREDSEDNIKA Dra I. M. ČOKA NA EMIGRANTSKEM KONGRESU V LJUBLJANI

DR. IVAN M. ČOK

Na trečem emigrantskem kongresu, održanom u nedjelju, 24. septembra, održao je Dr. I. M. Čok, predsjednik Saveza jugoslovenskih emigrantskih organizacija govor, koji ovdje donosimo. Ostavili smo samo prvi pozdravni dio govora, koji donosimo u referatu o toku i zaključcima kongresa, na drugom mjestu. (Ur.).

Dragi rojaki! Dvojen je karakter našega današnjega dela. Mi istočasno objavljujemo obični zbor naše vrhovne emigrantske organizacije t. j. Saveza jugoslovenskih emigrantskih organizacija in kongres emigracije.

O delovanju Saveza v preteklem letu poročali nam bodo funkcionarji, ki jim je lansketo leto kongres poveril važne naloge. Meni dovolite, da uvedem kongres emigracije s sumaričnem pregledom današnjega stanja našega naroda pod Italijo in vseh uprašanj, ki so s tem u vezi.

POLOŽAJ NAŠEGA NARODA V JULIJSKI KRAJINI

Glede stanja našega naroda pod Italijo se ne bom spuščal v detalje. Preko našega glasila »Istra« smo obveščali jugoslovensko javnost o vsem, kar se je dogajalo v Julijski Krajini v teku zadnjega leta. Tudi ostalo jugoslovensko časopisje se je zlasti v Ljubljani in v Zagrebu v zelo pohvalni meri in obliki zanimalo za to vprašanje, tako da lahko smatramo, da je jugoslovenska javnost dobro obveščena o dogodkih onkraj meje. Konstatirati moramo le, da se nepravilno, nepošteno in nekulturno postopanje italijanskih uradnih in neuradnih krogov nasproti našemu narodu ni prav nič izpremenilo na bolje, temveč da se kolikor je sploh mogoče to postopanje čimdalje bolj slabša in v potencira tako da dovaža naš narod naravnost v obup. Brez namena, da žalimo ali izživimo moramo vendar konstatirati, da tako brezobzirnega, brezpravnega, nemoralnega in nepoštenega postopanja, kakor ga je izvajala in ga izvaja Italija nasproti našemu narodu v Julijski Krajini ne poznamo v zgodovini razen morda v časih najtemnejšega barbarstva in najbolj črnega srednjega veka. Ponovno smo kakor že prej večkrat, tako tudi v teku preteklega leta, in zadnjič ob priliki velikega emigrantskega tabora v Črnomlju dne 6. avgusta dvignili svoj glas v oboroženem protestu proti tem nezasišnim krivicam, proti tej kulturni sramoti, ter skušali vzbuditi zavest in zanimanje ne samo naših bratov v Jugoslaviji, temveč tudi širše javnosti v ostalem kulturnem svetu. Čeprav naše gorje ni neznano na mnogih mednarodnih mestih in tudi sicer v širnem kulturnem svetu, vendar moramo z žalostjo konstatirati, da se do danes še ni oglasil nikdo, ki bi se z nami solidarno postavil. Takoorekoč noben avtoritativni in merodajen glas, kakor bi bilo pričakovati, v našo obrambo in pomoč, če izvajamo par manifestacij, kakor posebno poslednji katoliški kongres na Dunaju.

Tudi prizadevanje združenih evropskih manjšin, organiziranih v Kongresu narodnosti s sedežem na Dunaju, ki je pred kratkim zboroval v Bernu, vključ vsem pohvalnim naporom doslej ni prinesel nobenih vidnih rezultatov kakajga zboljšanja položaja manjšin in je ostal, kar se specielno našega naroda pod Italijo tiče, doslej brez vsakega rezultata.

Z grenkobo in trpkostjo občutimo krivico in nemoralno, ki vlada v internacionalnem življenju Evrope, v katerem so le nekatere države prisiljene, da spoštujejo pravice narodnih manjšin v okviru svojih državnih mej, medtem ko druge države dejstvo, da za njih te obveze ne veljajo, ne smatrajo, kakor bi bilo logično, za še večjo moralno obvezo, da spoštujejo pravice svojih manjšin, temveč da smatrajo kot suvereno pravo, da te pravice proti vsakemu zakonu pravice, morale in civilizacije brezobzirno teptajo.

STANJE NAŠEGA NARODA SE JE OBČUTNO POSLABŠALO

V dveh smereh posebno pa se je stanje našega naroda v Julijski Krajini v zadnjem času občutno poslabšalo. Fašistovski nasilje je potem, ko je vse ostale stanovne naše naroda oropalo vseh pravic, otvorilo koncentrični napad na naše narodno duhovništvo in na zadnje zatočišče našega jezika, na našo cerkev. Najbolj žalostno pri tem pa je, da v tej težki borbi naš narod in njegove pravice, zlasti pa tudi naša duhovščina, ni našla ne razumevanja ne obrambe tam, kjer jo je z vso pravico smelo pričakovati in zahtevati. Nasprotno, visoki cerkveni dostojanstveniki, toliko oni v Julijski Krajini, z nevednim naslednikom našega velikega Sedeja na čelu, kakor oni v Vatikanu, kakor da so se stavili v službo fašizma in njegove nekrščanske, nekulturne in nemoralne nasilne raznarodovalne politike. Z bolom in gnjevom v srcu prenaša naš narod te težke udarce usode, prepričan sam sebi.

Drugi težek udarec je ekonomski in fiskalni pritisk laških oblasti nasproti našemu kmetu. Strašna kriza, ki je zadela celi svet, Italijo pa še prav v posebni meri, pritiska do skrajnosti na našega kmeta v Istri, na Krasi in na Goriškem. Toda kakor običajno, vse kar je nepovoljnega v Italiji, se z upravnobno umetnostjo v dvojni meri izrablja proti našemu elementu. Na mesto, da bi države in druge oblasti pritekle nesrečnemu na pomoč, kakor je to njihova dolžnost in kakor se to godi po ostalem kulturnem svetu, laške oblasti izrabljajo baš te težave, ki izvirajo iz ekonomske in finančne krize, v borbi proti našemu elementu s skrajnim ciljem, da ga iztrebijo ali uničijo.

Na žalost v preminjajočih slučajih uspevajo. Premnogo naših svojih ekonomsko neodvisnih in trdnih kmetov, je prišlo na beraško palico in mnogi med njimi so morali iti s trebuhom za kruhom. Tako se polagoma, ali žal v le prehitnem tempu izpreminja socijalna struktura te nove in »odrešene« italijanske pokrajine: samostojne gospodarske edince propadajo, narod se proletarizira, raste pa latifundija laških bank. Mesto ekonomske neodvisnosti in duševnega in telesnega blagostanja posameznika, nastajajo težave in nezadovoljstvo proletarcev in brezdomcev. To je »odrešitev«, to je blagodat 2000letne kulture to je napredek italijanske civilizacije, ki so jo prenesli v našo deželo Italija, fašisti in karabinjerji.

V luči te strašne slike in imajoč pred očmi brezbriznost ali nesposobnost poklicanih internacionalnih in drugih kulturnih faktorjev v svetu, smo si lahko še le v svesti ogromne naloge, ki jo ima naša emigracija, da vsaj moralno pomaga zaslužnemu narodu s tem, da omenjenim poklicanim faktorjem v svetu pokaže to nevzdržno stanje, ter nevarnosti, ki jih tako stanje vselej krije, in da jih prisili k temu, da našemu zaslužnemu in samemu sebi prepustnemu narodu priteče na pomoč.

JADRANSKI PROBLEM

Dejal sem, da opisano stanje krije v sebi velike nevarnosti.

Pogrešno bi bilo smatrati, da je problem Jul. Krajine in našega tam zaslužnega naroda le problem, ki interesira Jul. Krajino kot tako in naš tamošnji narod in morda le še našo emigracijo. Ne! Ta problem ima mnogo večji, širši in važnejši značaj. Trdim, da ima ta problem vse znake prvotnega mednarodnega vprašanja.

Velik kaos vlada v političnem življenju narodov in držav sveta in še posebej Evrope. Zamotanost resničnih in upravičenih interesov, pa tudi neupravičenih in krivičnih aspiracij se še občutno komplicira z intrigami in neverjetnimi diplomatskimi spletkami. Teško se je danes v tem kaosu orientirati in spoznati, posebno pri že naravnost smešni inflaciji raznih paktov in konvencij. Vendar je gotovo to, da je med vsemi evropskimi problemi poleg vprašanja francosko-nemških odnosov, Jadranski problem eden najvažnejših in najdelikatnejših. Tako da moremo trditi, da v slu-

čaju povoljne rešitve tega problema bi mogli smatrati pacifikacijo Evrope za doseženo, in nasprotno, dokler ti problemi niso zadovoljivo rešeni, moramo smatrati, da mir v Evropi ni siguran.

V ČEM OBSTOJA V GLAVNEM NAŠ JADRANSKI PROBLEM?

Jadranski problem obstoja v glavnem v zapreki, na katero zadeva italijanski ekspansionizem na Balkanu. Po tisočletnem robstvu so se začeli južni Slovani, ki so gospodarij Balkana, probujati k samostojnemu kulturnemu in državnemu življenju. Triumfalni pohod južnih Slovanov, ki ima za skrajni cilj da v jedinstvu in svobodi zagospodari Balkanu in da na ruševinah dveh imperijev, turškega in germanskega, ki jih je Južnoslovanstvo strlo, osnuje nov južnoslovanški imperij, novo balkansko carstvo. Naj današnja faza tega razvoja z ozirom na notranje vrvenje med posameznimi južnoslovanškimi skupinami samimi — vrvenje, ki je logično in dokaz zdravlja in moči naše rase — izgleda kakorkoli, konture te velike jugoslovanske bodočnosti so za vsakega, ki zna trezno in logično misliti, jasne.

Italija si ustvarja iluzije, da more preprečiti ta triumfalni pohod, to veliko bodočnost južnega Slovanstva. Ona jo hoče preprečiti za vsako ceno, in to iz strahu pred to jugoslovansko bodočnostjo.

Stari so zato načrti italijanske diplomacije, da onemogočijo za vsako ceno bodočo jugoslovansko veselebo in zato upotrebljavajo vsa sredstva, da ta razvoj ovirajo in jugoslovane razbijajo in razdelijo.

V izbiri sredstev v tej borbi ni bil doslej še nobeden tako brezobziren in brez skrupulov, kakor Mussolini. Preveč so poznana dejstva zadnjih časov celemu svetu, da bi jih bilo treba v dokaz tega navajati. Posebno v teku zadnjega leta so se akcije, ki so bile vperjene proti integriteti Jugoslavije in ki so vse imele svojo moralno in materialno oporo v poznanih zunanjih »prijateljih« z velikim filijaskom ponesrečile.

Vemo, da so še koncem leta 1932 in začetkom leta 1933 bili do dna svoje duše prepričani, da je Jugoslavije fantom, ki se bo razpadel v 14 dneh in da je v to svrhu potreben le mal sunek od katerekoli strani. Kakor rečeno, vsi poskusi so mizerno propadli in se pokazali kot prave otročarije v primeru s stvarnostjo, ki jo predstavlja današnje stanje na Balkanu.

JADRANSKI PROBLEM IN JULIJSKA KRAJINA

Kakor sem že v svojem govoru na emigrantskem taboru v Črnomlju konstatiral, nam vsa ta dejstva dokazujejo, da je Mussolinijeva politika v pogledu Balkana utrpela popoln polom. On se je nadejal, da bo mogel izrabiti notranje spore med posameznimi južnoslovanškimi plemeni in grupami za cilje svojih destruktivnih namenov. Prepričan se je, da se je teško varal. Notranji spori med nami niso še izravnani in logično je, da bo preteklo še dokaj časa, predno bo mogoče izgledati in spraviti v sklad interese in miselnosti raznih jugoslovanških grup in plemen, ki so živele skozi stoletja pod različnimi vplivi in interesnimi sferami. Mi znamo, da bo čas storil svoje. Toda ti spori so naš in je naše je vprašanje, kako si bomo na znotraj uredili hišo. Prebujena jugoslovenska zavest, večstoletna težnja in borba za svobodo in genij naše rase, ki predvideva sigurno našo veliko bodočnost, so granitni in nepremagljivi zid, ob katerem si bo polomil zobe vsak tujec, ki bo butal ob njega.

Pri reševanju Jadranskega problema, kjer gre pravzaprav za bodočnost Balkana, tvori Julijska Krajina vrlo važen faktor. Julijska Krajina namreč po svojem geografskem in etnografskem, ekonomskem in strateškem položaju, ki so izključno merodajni v današnjih časih za pripadnost posamezne pokrajine k neki državni tvorbi, spada na Balkan in ne k Italiji. Da je zlasti v ekonomičnem pogledu tudi tako, dokazuje Italija baš v zadnjem času sama najeklatantnije s tem, da Trst in Reko, ki jih je v teku zadnjega desetletja popolnoma upropastila, ker jim pod Italijo ni mesta, ponuja Avstriji in Madžarski ter celo Čehoslovajski (samo seveda ne Jugoslaviji, kak kovač edino spadajo). Tudi zgodovina Julijske Krajine odločno govori za našo tezo, da ona spada k Balkanu, k vshodu in ne zapadu, kljub temu da Italijani dokazujejo, seveda brezuspešno, nasprotno. Vendar ta moment — zgodovinski — za nas ni merodajen, nego so merodajni gori omenjeni momenti.

Ista argumentacija, kakor glede Julijske Krajine, velja na podlagi čisto zdravega razuma in domače logike za Zader in Lästavo ter sploh italijansko posestno stanje na vshodni obali Jadrana.

Ako tako brez nobene strasti, brez vsakih sovinstičnih in irendističnih primesi čisto objektivno in stvarno gledamo na jadranski problem, potem moramo priti do edinega zaključka, da je pravična rešitev tega problema in s tem trajna pacifikacija med italijanstvom in južnim slovenstvom mogoča le, ako se potegne zapadno od Soče pravična meja med obema državama in da se Italija odreče vsem svojem današnjemu posestnemu stanju in vsem svojim aspiracijam vshodno od te črte.

Samo pod tem pogojem je mogoče trajno izmirjenje medsebojnih interesov in medsebojnih sporov, le pod tem pogojem je mogoče trajno in zares odkritosrčno prijateljstvo med obema sosedoma.

UPRAVIČENOST BORBE ZA JULIJSKO KRAJINO

Iz tega je razvidna prvič vsa upravičenost naše borbe za svobodo Julijske Krajine, drugič pa vsa absurdnost italijanskih aspiracij na jugoslovansko Dalmacijo. V pomnjanju dobrih argumentov so se Italijani poslužili bučne in hrupne reklame in propagande za italijanstvo Dalmacije. Na žalost niso povsem krivo spekulirali. Za zgled italijanske propagande za Dalmacijo nam poleg primera madžarske revizionistične propagande dokazuje veliko moč in pomen propagande. Tudi z neupravičenim zahtevom se more v neobveščnem svetu uspeti, ako se zna spretno in sposobno postopati. Pogrešno je misliti, da so na strani Italijanov (in Madžarov) gotovi vplivni krogi iz raznih držav samo iz razlogov političnega interesa, ali celo, kakor se večkrat misli, zato, ker so podkupljeni. Gotovo političen interes igra veliko vlogo v svetu. Toda italijanska propaganda ne bi bila tako nevarna ko bi bila podprta samo od takih ljudi. Nevarnost leži v tem, da so v zunanjem svetu, a posebno v Angliji, mnogi ljudje na njihovi strani, ki sicer niso točno informirani, ali so prepričani v italijansko pravo. Moč laške propagande leži v njeni sistematičnosti, živilosti in individualnosti. Za vsak narod, za vsako državo, za vsako orijentacijo pogledov se oni poslužujejo drugih argumentov.

Na žalost naša propaganda v inostranstvu za naše pravice v Julijski Krajini ni niti od daleč dosegla višine te italijanske kampanje. In tako se imamo zahvaliti, da je v zunanjem svetu tako sveto in upravičeno vprašanje, kakor je problem Julijske Krajine, stopil popolnoma v ozadje, kakor da je že za večne čase rešen, medtem ko je tako neupravičeno in neresno vprašanje, kakor je neobstoječi problem »italijanske« Dalmacije, postal svetovni problem.

FAŠISTIČNI AKADEMIKI IN JUGOSLAVIJA

Ob priliki velike manifestacije prirejene s strani »Jadranske Straže« ter podelitve šolske ladje »Jadran« vojni mornarici, se je fašistično časopisje zelo razburjalo. — Citiramo zaključek akademskoga lista »Libro e moschetto«:

»Potrebno je spomniti gospode »Jadranske Straže«, da je Jadranško morje popolnoma italijansko, kakor je bilo skozi stoletja in je sedaj najbolj; medtem ko se hoče v Jugoslaviji ustvariti z besedami to morje slovanško, ga bomo mi s svojo močjo in s svojimi ladjami spremenili v italijansko. Šele kadar se bodo v Jugoslaviji naučili pluti, takrat bo lahko zavzelo vprašanje drugačno obliko.«

Ne bi bil potreben noben komentar tem otročjim in sovinstičnim izjavam, toda gg. fašistični akademiki moramo nujno in toplo priporočati, da natečaj preštudiraju že samo svojo zgodovino, da lahko prepričajo, če smo mi sploh znali kdaj pluti. Od gusarskih rojev, dubrovniške republike, pa do sedanjega velikega razvoja naše mornarice lahko pokažemo na sijajne primere našega pomorstva, brodarstva, trgovine in celo sporta. Nasprotno pa bi jih lahko tudi opozorili na »Junaštvo« »Francesca Morosini« ki vsekakor ni edinstven slučaj v zgodovini italijanskega pomorstva. (Agis).

FAŠISTOVSKI PORTRET

WAFRO ZANI, PODESTA, POL. FAS.
TAJNIK I T. D. V VIPAVI

Novi občinski živinozdravnik Dr. Tabacco Vincenzo doma iz Sicilije je iskal podpise in podatke o surovosti omenjenega podeštata, da bi istega izpodrinil in po možnosti sam postal in zasedel stolček, (vse to radi stolčkov), kar se mu pa ni posrečilo, vsled tega, ker je podeštata nečak prefekta Tienga in po njegovi metodi vreden sorodnik.

Morala podeštata: Deli službe in ponuja denarne podpore ženam brezposelnih mož, samo da bi ustregel svoji pohotnosti — dogodila sta se dva primera, kakršna sta prišla v javnost, koliko jih je pa skrivnih se ne ve. Lepo reklamo o čistosti osebe podeštata mu dela (pocesnica) vulgo Polova javno po Vipavi, a on mora na vse to lepo molčati.

Kako postaljančujejo naša imena: Podesta naganja svoje uslužbenke po vaseh z grožnjami da izgube službe ako ne prisilijo prizadete nastavljenke kot cerkovnike, babice in ostale, da zaprosijo za izpremembo imena.

Obletnico Bazovice je proslavljala na ta način, da je hrumel po vaseh Podraga, Lože, Manče in Goče ter z njegovo bando Santijem in urarjem Simčičem pobijal oljna hiš.

Strahopetnost podeštata: Lani leto o pustu je priredil oficirski zbor uobličajen ples, kamor so bili povabljeni tudi domačini. Med drugimi se je udeležila te prireditve tudi gđ. Anica Ferjančič kljub prepovedi od strani podeštata, kar je napravilo iz gola ljubosumja. Ko je opazil Anico prihajajočo z nekim kapetanom, jo nahrulil in hoče napaditi domov, razumljivo se kapetan zavzame za stvar, nakar nastane skandal v takem obsegu, da se je prireditel končala še predno je pričela.

Ko so pa nato imeli v hotelu oficirski svoje zborovanje, katerega se je udeležil tudi podešta, se je tu znova pričel prepirt tako da je neki tenente hotel podeštatu razbiti glavo s steklenico, katerega se je pa, ob pravočasnem umiku glave podeštata, razbila ob zidu.

Iz vsega tega se izcinil napovedan dvo-boj, katerega se pa iz strahopetnosti podešta ni udeležil; pač pa je pričela na ovadbo podeštata vojaška preiskava, katero je vodil general. Posledica preiskave je bila: Kapetan eno leto trdnjavskega zapora, komandant prestidija major Diamante Tobia 14 dni stanovanjskega pritvora, ker ni znal preprečiti konflikta, tenente Di Grazia 2 meseca in ostali prisostvujejoči po nekaj dni. Nato je sledila premestitev celokupne garnizije, brez običajnega banketa poklonjenega ob občini.

Pri prihodu nove garnizije je na povabilo podeštata novi komandant prepovedal soudeležbo na banketu celemu oficirskemu zboru, kakor tudi občevanje z njim. (Rob)

SPECIJALNI TRIBUNAL U AKCIJI

FAŠIZAM SE BRANI OSUDAMA.

„Tribunale speciale“ počeo je rasprave proti antifašistima. Prošle sedmice vršile su se dvije rasprave. U jednoj su osuđena 4 bolonjska antifašista, koji su vodili i organizirali antifašistička udruženja i to Caprini na 12 godina, Trombetti i Cornellini na 8 a Scarabelli na 5 godina robije. U drugoj raspravi su osuđeni radi pripadnosti raspuštenoj političkoj stranci, radi propagande i reorganizacije antirežimskih društava: Vjekoslav Frausin iz Milja kod Trsta, Umberto Macchia iz Bolonje, Cesare Marcucci iz Falerona na 12 godina robije, Virgilije Mazzoleni iz Coma na 6, Ernesto Oliva iz Pordenoa i Karmelina Succu iz Santhia na 5 godina robije.

Pred Specijalnim Tribunalom u Rimu održana je rasprava protiv antifašiste Chiarini, koji je optužen, da je bio u Francuskoj gdje se stavio u kontakt s talijanskim antifašistima i nakon što se vratio u Italiju da je osnovao u Veroni tajno društvo u kojem su bili učlanjeni mladi ljudi s namjerom da započnu antifašističku akciju. Chiarini je osuđen na 12 godina. Kasnije mu je kazna snižena na 7 godina.

TUDI IZLETNIKOM OMEJENA SVOBODA

Postojna, septembra 1933. (Agis). Povsod je običaj, da vzame izletnik s seboj na pot vsaj daljnogled, fotografski aparat, marsikdo tudi čopič in paleto. Ie v Julijski Krajini je to nemogoče. Kdor bi se kljub temu drznil kaj takega, ga čaka globa ali zapor. Večkrat ustavljajo skupine izletnikov na cestah in jih pregledavajo. Če so pristojni v Julijsko Krajino jim najdene, zgoraj omenjene predmete zaplenijo, če so iz drugih provinc Italije, pa jim vzamejo te predmete le začasno. Če srečajo tuja, mu večkrat dajo spremstvo. Ako pa dobi Slovenca, ki ni ne eno ne drugo, ga zaprejo in celo spravijo pred sodišče radi vohunstva. Vsekakor je to dejstvo dobra propaganda za tujski promet!

BREZPOSELNOST MED TISKARJI V GORICI

Gorica, septembra 1933. — (Agis) Brezposelnost je hudo prizadela zadnja leta tudi tiskarje. Zadnje čase se tiska zelo malo, posebno še, ker je zabranjen slovenski tisk. Lep primer, ki jasno kaže stanje tiskarjev in črkostavcev, je tiskarna Lucchesi (prej Lukežič) v via Carlo Favetti, v nekdanjem Simon Gregorčičevem domu. Predlanskem je še zaposlila 54 delavcev, sedaj pa jih ima samo še 9!

MUČENIK JOSIP KERŠEVAN

Ob spominu 6 obletnice smrti

SOKOL NA GRADIŠČU (16. X. 1921).
v sredini ustanovitelj Josip Kerševan.

SOKOLSKI NARAŠČAJ (GRADIŠČE 16. X. 1921).
v sredini Josip Kerševan.

Obletnice krvavih činov fašističnega terorja naraščajo. Toliko jih je, da bo moral primorski trpin oviti svoj spomin v eno samo črno kopreno. Pred dnevi je naš zaslužni življenj klonil v spomin 4 bazoviških žrtev; pa se ne bo še dvignil, ko bo spet klonil in priseleg maščevanje ob spominu na večno luč — velikega Velj Jožeta — istrskega heroja in mučenika Gortana. Narod bo klonil in prisegal maščevanje še dalje, ko bo obhajal spomin Bajca in Štrancarja, Torniča, Sabadina in Gropajca in drugih, ki so darovali svoje življenje domu na altar. Vsi ti spomini so žalostni, a obdani so od veličine zavesti in trdnega upanja v osvobodjenje.

Danes se klanja narod pred spominom mučenika Josipa Kerševana. Padel je kot vsi drugi — pod strelji in mučenjem barbarske fašistične druhali zato, ker je dvignil visoko glas pravice svojih trpečih bratov.

Izšel je iz kremenite korenine vipavskega kmeta. Še pred vojno ie trpel in delal v sredi svojih sokolov in sokolic za osvobodjenje slovanskega življa. Toda v njegovo delo je zasekala usoda s svojim mečem v živo. Ostal je s svojim narodom pred durmi odrešene domovine. Toda Kerševan je sin kmetijskega naroda, ki je poln upanja, vstrajnosti in požrtvornosti. Usoda, čeprav tako kruta, mu ni ubila jasnega pogleda u bodočnost. Šel je s podvojenjo močjo in gorečnostjo med narod, vspodbujajoč ga k upanju in borbi. Sredi tradicionalne proslave godu Svetnikov Cirila in Metoda, je padel začet v hrbet od kroglj italijanske vojske, ki je streljala v neoboroženo ljudstvo. Razkropil se je

narod! In kakor da bi njegovo veliko srce čutilo, da je treba baš sedaj neustrašnih iz naroda vzraslih voditeljev bolj kakor nikoli poprej, ki naj vodijo ljudi v črnih dnevih peklenske vihare, je mučenik Kerševan vstal in ozdravel. Spet je šel med svoje brate, med svoje sokole, da jim vlije novega borbenega duha. Toda miru ni imej več. Neprestatno zasledovan in mučen od fašistične druhali, je padel dne 29 septembra 1927, zavrato umorjen na poti iz Gorice domov.

in prvič v zgodovini fašističnega terorja, se je laška justica sramovala svojih zavratnih dejanj. Ženi o delali, da je mož padel s kolesa in se ubil. Kolika podlost ob veličini priprostega slovenskega kmeta, ki za je teptani narod postavil za svojega voditelja, da brani pravico s poštenjem in odkritostjo pred nasilnostjo oborožene druhali!

Narod se danes klanja spominu Josipa Kerševana. Poklonil se bo tako še drugim. Toda hrbita naš človek ne kloni v znak svoje nemoči — ponižno vdan v svojo usodo. Naš narod se klanja spominu mučenikov v znak neomejenega zaupanja in vdanosti do svojih voditeljev, ki so mu pokazali pot po kateri mora hoditi, da se otrese tujega jarma. Klanja se zato da v skupnosti in s zbranimi mislimi ponovi prisego maščevanja pravice, kruto pomen-drane od razdivjane barbarske fašistične tolpe.

Mučenik Josip Kerševan! Veliki dan vseh velikih dniov bo prišel in takrat boš tudi Ti prejel zadoščenje svojega naroda, ki bo obračunal s zahrbtnimi morilci enkrat za vselej! — (ROB.)

Vijesti iz Julijske Krajine

LAKOTA V TRSTU

Trst, septembra 1933. — (Agis). Časopisje v Trstu je dobilo strog nalog da o zadevi ne sme ničesar pisati, a vest se je kljub temu raznesla po mestu. Zgodilo se je namreč tole: Na ulici via Commercio so mimoidoči našli ob 2 zjutraj 6 trupel. Oče in mati sta ponoči v obupu vsled bede, ker

nista mogla preskrbeti vsakdanjega kruha in v strahu pred bodočnostjo odločila in vrgla svoje štiri speče otroke na ulico ter sta nato skočila še sama. Vest je globoko pretresla vse mesto. Policija je, kot reče, nepovedala vsako govorjenje in zažugala z zaporom.

KRIJUMČARENJE U RIJEČKOJ SLOBODNOJ ZONI

Rijeka, septembra. 1933. Rijeka slobodna zona je kamen smutnje jer se iz riječke slobodne zone krijumčari na veliko. Više puta došlo je između krijumčara i finansijskih stazažara do oštre borbe i puškaranja sa mrtvim i ranjenim. Tako je nedavno opet došlo do sukoba između krijumčara, koji su krijumčarili kavu i šećer i finansijskih stazažara. Finansi su pucali na

krijumčare kojih je bilo više, ali je i usprkos toga krijumčarima uspjelo da pobjegnu. Finansi su ulovili samo dvojicu i to: Ivana Dodića, Antunova iz Obrova i Grgu Mersinga iz Poljane. Mersing je osuđen na mjesec dana zatvora i 800 lira globe i stavljen pod policijski nadzor, dok je Dodić osuđen na 800 lira globe.

DEMOGRAFIČNO STANJE NA GORIŠKEM

Ljubljana, septembra 1933 (Agis). Dobili smo podatke o demografičnem stanju za mesec avgust, ki se nanašajo na mesto in deželo:

	Gorica (mesto)	Goriška pokrajina
rojenih	43	237
poročenih	17	32
umrlih	54	122

Presežek: —11 +115

Iz navedene tabele razvidimo, da je v mestu padlo število prebivalcev za 11, to je presežek mrtvih nad rojenimi znaša 11; medtem pa je na deželi ravno nasprotno: presežek rojenih nad mrtvimi znaša 115. Ker je pokrajina skoro slovenska, gre torej presežek večinoma na račun slovenskega ljudstva.

AKCIJA »ITALIE REDENTE« U NAŠIM KRAJEVIMA.

Trst, septembra 1933. Zloglasna »Italia Redenta«, koja ima za zadaću da medju našim narodom osniva svoja zabavišta i škole, kako bi se čim prije došlo do asimilacije Jugoslavena pod Italijom otvorila je prošle sedmice dvije nove kovačnice za stvaranje Talijana iz slavenske djece.

Jedno takovo zabavište se je otvorilo u Barkovlju kod Trsta, a drugo u Dekanima u Istri. Na otvorenju u Barkovlju su prisustvovala sve vlasti iz Trsta, a u Dekanima one iz Pule. Zabavište u Dekanima ima mjesta za 70 djece. Tamo je došao i novi istarski prefekt, koji je poslao otvorenja išao u Kopar da dađe upute tamošnjim fašistima i okolišnim općinskim načelnicima.

VOJVODA D' AOSTA POSJEĆUJE NAŠA MJESTA NA KRASU.

Trst, septembra 1933. Prošle nedjelje je vojvoda d' Aosta, kome je vlada darovala lijepi Maksimilijanov dvorac Miramare kod Trsta posjetio je Divaču, Senožeče, Sežanu, Tomaj i Dutovlje na Krasu. U njegovoj pratnji bili su tršćarski prefekt Tien-go i podsekretar Gelter — Vondrich od strane pokrajinske fašističke federacije.

Nitko nije smio da izostane. Ovdješnji »Piccolo« piše da se vojvoda u tim selima mogao uvjeriti o duševnosti onih stanovnika i konstatirati kako je fašizam i na ovom delikatnom tlu stvorio čudan preokret i ušao u srce svima. Tamošnji su ljudi povučeni i »Piccolo« veli da teško izraziti svoje misli, ali ovog puta da su dokazali ljubav prema visokom gostu. Kad bi »Piccolo« umio i htio da čita te misli vjerojatno bi bio pročitao sasvim nešto drugo u mislima stanovnika ovih mjesta koja imaju mnogo općinara još uvijek na otocima i na robiji.

SLOVENEK IZGANJA SLOVENSKO PESEM

Senožeče, 10 septembra 1933 (Agis). Po znanem pregovoru, da je kdo bolj papeški, kot papež sam, se obnašajo in ravnaajo tudi nekateri gospodje iz Senožeč. Tu je še danes podeštata znani Meden (sedaj Medeni), po domače Metez. Ker se mora paziti, da ne zleti s tega mesta, je lahko razumljivo, da je slepo orodje v fašističnih rokah. Ljudem se zdi, da bi bilo za njih mnogo boljše, če bi bil za župana kak Lah, kot pa ta nekdanji Meden, sedaj Medeni. Drugi delavec v občinski upravi je tajnik Šturm, znani gostilničar. Kot bogataš posoja ljudem denar in jih tako spravlja v gospodarsko in s tem tudi v politično odvisnost. Znano je, da se v vseh drugih gostilnah lahko poje slovenske pesmi, dočim se na njegovo prepoved pri njem tega ne sme. Kmetje pa so večkrat skoro prisiljeni, priti k njemu v gostilno.

SUKOB IZMEDJU SELJAKA I KARABINIJERA.

Trst, septembra 1933. Nedavno je u selu Markušine došlo do sukoba između seljaka i karabinijera. Tučnjavu su izazvali karabinijeri koji su najprije tjerali seljake iz krčme radi njihova pjevanja. Kasnije je došlo i na cesti do jačeg sukoba, pa su karabinijeri i pucali. Pred tršćanskim sudom odgovarala su prije nekoliko dana za to četiri seljaka i to: Antun Mihalić, Antun Mihalić Antin, Franjo Ražen i Josip Maglič. Sud je dabome sudio onako kako su mu talijanski karabinijeri prikazali slučaj i osudio Franju Ražena na 19 mjeseci zatvora a ostalu trojicu na godinu dana.

DENARNE GLOBE

Sv. Lucija, september 1933. Tudi na naša vrata trka kriza. Ljudje se vraćajo iz tujine, letovišćarjev ni, davki in kazni rastu, priprave na vojno so v polnem teku. Vojasčina se prevaža neprestano na hribe. Cesto iz postaje v našo vas znatno širijo. Glavne zaseke so že dovršili. Razširili so jo tudi v Bačo. Končno bodo se asfaltirali. Pred kratkim je morala Munihova trgovina plaćati 500 Lir globe radi zavojačka masla, pri katerem so ugotovili miličniki, da je »skisano«. Ker je gostilnam prepovedano točenje žganja, tudi tu milica strogo izpolnjuje zapovedi. V neki gostilni je povolal miličnik v čašo čaja nekega gosta in na veliko zadovoljstvo zavohal konjak v čaju. Gostilničarju so seveda takoj odratili 1500 Lir kazni. — (Rob).

TREĆI EMIGRANTSKI KONGRES U LJUBLJANI

**PRISUTNI DELEGATI PREKO 30 EMIGRANTSKIH DRUŠTAVA — IZVJEŠTAJI O RADU U PROŠLOJ GODINI
IZBOR NOVE SAVEZNE UPRAVE — POLITIČKA, SOCIJALNA I GOSPODARSKA PITANJA EMIGRACIJE —
RASPRAVA O PREDLOZIMA POJEDINIH ORGANIZACIJA — IZRAŽAJ JEDINSTVENOSTI EMIGRACIJE —
TOK KONGRESA**

U nedjelju 24. septembra držao se je u Ljubljani u velikoj dvorani »Delavske zbornice« kongres emigrantskih društava. Došli su delegati i iz najudaljenijih krajeva gdje postoje naša društva. Delegati i emigranti nastanjeni u Ljubljani ispunili su veliku dvoranu. Stari su se znanci veselo pozdravljali i radovali ovom susretaju. Sve je privukla ovamo neutajena ljubav za onim krajevima, gdje su ugledali svijetlo života, tamo djelovali, a sada ih morali ostaviti. Ljubav i bol je emigrante udružila, one su ih ovamo privukle. Sa ganućem su delegati stupali u dvoranu. Na grimiznom zastoru visila je slika rodnog kraja emigranata, a na njoj su bili označeni narodni žrtvenici mjesta.

POČETAK KONGRESA

Iza kako je tajništvo provjerilo mandate delegata, predsjednik saveza Dr. Ivan Marija Čok otvorio je u 10 sati kongres. Uvjeren da tumači osjećaje svih prisutnih, ganutljivim je riječima izrazio bol nad nesrećom, koja je zadesila narod dravske banovine radi poplave. Kongres ga je ovlastio da pismeno izrazi osjećaje delegata banu Dru Marušiću i ljubljanskom općinskom načelniku Dru Pucu u ime svih emigranata. Poslije tek prelazi na pozdrave. Pozdravlja delegata i sve prisutne emigrante, koji su u velikom broju došli na kongres, da ovdje manifestiraju težnje emigranata za pravdom i slobodu Julijske Krajine. Uvjeren je da su svi emigranti u duhu prisutni na ovom kongresu pa svima šalje pozdrave uz želje da se naše težnje čim prije realiziraju. Toplo pozdravlja svu braću Jugoslavena u oslobođenoj domovini, na čelu sa narodnim vladarom Kraljom Aleksandrom, kome je kongres poslao pozdravni brzojav.

Moli kongres da ga ovlasti da pismenim putem pozdravi naše narodne borbe, senatore g. Dra Trinašića i Gregorina. Burno odobravanje bio je odgovor na njegov predlog.

Nema više, nastavio je Dr. Čok, među nama trećeg senatora iz naših krajeva prof. Vjekoslava Spinčića. Emigranti su ga dostojno komemorirali u svojim društvima i na drugim mjestima, i na ovom mjestu naša je misao posvećena njegovoj časnoj uspomeni. Svi ustaju i kliču »Slava Spinčiću«. Kongres ovlašćuje predsjednika da pošalje pozdrave antifašističkim talijanskim emigrantima u Parizu te Nijemcima iz južnog Tirola u Austriji, koji se poput nas bore protiv fašističke nepravde.

POZDRAVI KONGRESU

Kao zastupnik Narodne Obrane u Beogradu i oblasnog odbora N. O. u Ljubljani pozdravio je kongres g. Ernest Vargazon lijepim govorom te je među ostalim rekao: »Na ovom se kongresu klanjam žrtvama, koje su dali Vaši krajevi, a klanjam se i vašim patnjama i vašoj boli, jer ste izgubili dio najljepše domovine. Narodna Obrana sve to razumije. Još uvijek tužno odzvanja zvono oko Trsta, Rijeke i Gorice. Sa pažnjom i razumijevanjem slušamo zvukove trpljenja. Želim najbolji uspjeh kongresu i uopće vašem djelovanju.

G. Zmagor Krašna pozdravio je kongres kao zastupnik političkih kažnjnika, a isto i u ime drugova, koji se još nalaze po talijanskim zatvorima. U ime Jugoslavenske Matice pozdravlja kongres g. Ivan Stari. Napomenuo je kako J. M. najbolje pozna naše potrebe te udešava svoj rad, kako bi olakšala težak položaj emigranata. Ona je naš jaki oslon, jer njezino je nastojanje težnja da čim prije dođemo do slobode.

Kada su se izredali pozdravni govori pročitao je predsjednik brzojave koji su stigli kongresu. Brzojavno su pozdravili kongres naš omiljeni pjesnik Rikard Katalinić-Jeretov, župnik Jakov Soklič, emigrantska društva u Osijeku i Novom Sadu. Emigrantsko društvo »Orjem« u Kočevju poslalo je telegram da je veza sa Ljubljanom pretrgnuta, pa njihovi delegati ne mogu prisustvovati.

Starješinstvo omladine Narodne Obrane u Novom Sadu poslalo je lijepo pismo prožeto patriotskim osjećajima i podstrekom na ustrajan rad.

GOVOR DRA ČOKA

Kad je i ovaj dio otvorenja završen, Dr. Čok je održao odlučni govor političko-programatskog karaktera koji je na sve prisutne ostavio najdublji utisak i izazvao veliku pažnju. Govor Dra Čoka o položaju našeg naroda u Julijskoj Krajini, o zadacima pokreta u vezi sa aktuelnim političkim prilikama u Evropi i pitanjem oslobođenja Julijske Krajine saslušan je pažljivo, a na kraju se dvoranom prolomilo oduševljeno odobravanje, kojim je govornik često za vrijeme govora bio prekidao. Taj dio govora zbog njegovog značenja donosimo u potpunosti na drugom mjestu.

Iza programnog govora dao je g. Dr. Čok nekoliko obavijesti informativne na-

ravi. Tako o stanju naših društava uklo-nivši sumnju da bi njihova daljina egzisten-cija mogla doći eventualno u pitanje, jer se naša društva bore za opravdane ciljeve naše emigracije.

Djelovanje našeg saveza, nastavio je Dr. Čok osjeća se i zapaža najjače u njegovom općenitom radu. Lanjske smo godine konstata-rali da naše gibanje nije naišlo na dužno razumijevanje. Oni koji su dolazili preko granice nisu dobili ni moralne ni materijalne pomoći i ostali su razočarani. Velike su poteškoće i kod uposlenja i dr-žavljanstva. Gotovo smo bili uspjeli da nam se priznaju olakšice kod naplaćivanja raz-nih poreza i dažbina administrativne nara-vi, ali su kasnije sve naše pretstavke bile odbijene. Sve je to radi općeg ekonomskog stanja u državi, pa mi emigranti najjače osjećamo značenje riječi kriza.

Naš je savez imao dodira sa drugim na-cionalnim organizacijama u zemlji. Prire-dili smo razne komemoracije, koje su ima-le odziva po čitavoj državi. Nastupili smo na antirevizionističkom mitingu u Beogra-du. Emigranti su se istakli svojom prired-bom zagrebačkog Sokola III na pokrajins-kom sletu u Ljubljani. Emigrantski po-kret ima sada mnogo veći značaj, ali još nismo dostigli svoj cilj. Glavno je kod sve-ga međutim da budemo složni i da radi-mo u harmoniji.

Medju domaćim pučanstvom moramo raditi tako da naš problem bude problem za cijelu Jugoslaviju ne samo nas emigra-nata. Naše težnje treba da budu težnje svih Jugoslavena. S domaćim pučanstvom mo-ramo živjeti u bratskoj ljubavi. Pojedine nesuglasice ne smiju se generalizirati. Vi-se se puta išlo i predaleko, ali kod toga treba imati hladnu krv i dobru volju. Mi ni-smo nikakvi stranci već sinovi jedne te iste majke, kojoj svi želimo veliku i moćnu budućnost. Burno odobravanje delegata i svih prisutnih popratilo je konac govora Dra Čoka.

IZVJEŠTAJ O RADU SAVEZNE UPRAVE

Opširan izvještaj o radu saveznog vod-stva, pojedinih odsjeka i emigrantskih dru-štava u prošloj godini podnio je tajnik saveza.

Lanjski izvještaj, rekao je tajnik, na beo-gradskom kongresu morao je u prvoj go-dini poslovanja konstatirati da su bili svi odsjeci emigrantskog saveza mrtvo rođena djeca te da savezni direktorij nije mogao poslo-vati u punom izvršenju svoje funkcije, kako mu je bila namijenjena po kongre-su. Letošnji izvještaj može konstatirati ne samo posvemašnje funkcioniranje saveznog direktorija nego k tome još iako intenziv-no djelovanje odsjeka.

Djelovanje užeg saveznog vodstva u nastojanjima političkog karaktera u vezi sa najaktuelnijim političkim pitanjima i tendencijama u vanjskom mjestu — izne-seno je u detalje i poimence kao i koraci koje je vodstvo Saveza poduzimalo u svim pitanjima od važnosti za emigraciju, bila ta pitanja političkog, socijalnog, finansijskog karaktera kod pojedinaca, institucija ili vlasti. Zvoni možda kao ironija da je savezno vodstvo uspjelo najmanje u socijal-nim akcijama, kod koje je uložilo najviše truda, a to zato, jer je za izvršenje socijalne akcije u besposlenim emigrantskim krugovi-ma potrebno mnogo novčanih sredstava.

SAVEZ, NJEGOVI ODSJECI I DRUŠTVA

Savezno vodstvo je stajalo u stalnoj vezi sa odsjecima, vršilo za njih interven-cije, savjetovalo se s njima i davalo sa-vijete, ukoliko: smatralo je odsjeke za sa-stavni dio cjelokupnog saveznog vodstva te zato vršilo s njima najuže djelovanje.

Direktorij se je sastao pet puta na jed-no ili dvodnevne sjednice, primao na zna-nje izvještaje o političkom radu saveznog vodstva, utvrđivao smjernice za daljnji rad i rješavalo sporna emigrantska pitanja.

Osobne veze saveznog vodstva s emi-grantskim organizacijama nisu bile tako tijesne kako bi vodstvo bilo željelo i kako bi bilo potrebno radi veće međusobne po-vezanosti. Rastresenost emigrantskih dru-štava po cijeloj državi, njihova velika uda-ljenost i prezaprečenost saveznog predjed-nika i ostalih članova saveznog vodstva su prilično smetali toj užoj vezi.

Broj u emigrantskom savezu učlanjenih društava narastao je od lanjskog kongresa od 27 na 33. Broj članstva skoro u svim emigrantskim društvima održao se stabil-no, negdje je za malenost pao, drugdje se opet digao. Svi su izgledi da će domala mreža emigrantskih društava biti sasvim izgrađena po cijeloj državi. Savezno vod-stvo priprema ustanovljenje još sedmero emigrantskih društava i to dva u srpskim krajevima, tri u Dalmaciji, a dva u ostalim dijelovima države. Radi širega poznavanja našeg problema među domaćim stanovništvom, bit će potrebno početi organizira-

njem organizacija kako ih predviđa orga-nizatorno-propagandni odsjek.

RAD U ORGANIZACIJAMA

Ove su godine sva društva poslala Sa-vezu društvene izvještaje. Iz tih izvještaja proizlazi da je rad u organizacijama postao jedinstveniji i sistematičniji. Osim uputa Saveznog vodstva i pojedinih odsjeka, to-me je najviše pripomoglo, jedinstvenom gledanju na naše probleme i jedinstvenom načinu rada naše glasilo izvršno uredjivani list »Istra«. Naravno da imade malenog razmimoilaženja među emigracijom koja se kroz petnaest godina sakupljala u emi-graciji.

Po intenzivnosti društvenog djelovanja, na bazi društvenih izvještaja po raznovrs-nom sudjelovanju na različnim poljima mo-žemo podijeliti emigrantska društva u tri kategorije. Među najagilnije spadaju Ta-bor iz Ljubljane, Istra iz Novog Sada, Soča — matica u Ljubljani, Nanos u Ma-riboru, inicijativni Klub primorskih akade-mikov (Ljubljana), maleno i agilno društvo u Trbovlju i jako društvo »Istra« u Za-grebu. Jako važan i poštovan bio je rad organizacija u Brodu na Savi, u Zemunu, u Beogradu, mladog kluba u Litiji, Kluba Primorka u Ljubljani, zatim Jadrana u Ma-riboru. Konačno moramo spomenuti, nast-vlja tajnički izvještaj, ona društva koja nisu razvijala kroz cijelu godinu stalnog djelovanja ali su se od časa do časa afir-mirala kakvom priredbom, proslavom itd. Ta bi društva bila mlado agilno društvo u Osijeku, ono u Sarajevu, u Skoplju, Istar-ski akademski klub u Zagrebu, društvo na-ših kolonista u Donjoj Lendavi, pokrajinska emigrantska društva u Skoplju, Liki, Kam-niku, Jesenicama, u Kranju, Novom mestu, u Laškom te mlado društvo u Subotici.

Sva se ova društva bave radom na so-cijalnom polju u korist besposlenih emi-granata. Naravno da je pomoć društva, nabrana iz članarina, iz dohotka sa prired-ba i dobrovoljnih prinosu naprama tolikoj bijedi među našim nezaposlenim svijetom nedovoljna i krije samo najnužnije potrebe svakog nezaposlenog samo kroz par dana.

Akcionni odbor za naseljivanje seljaka iz Istre, Trsta i Gorice u Zagrebu i agrarna zajednica u Bistrenici na Vardaru dvije su čisto gospodarske, kolonizacijske organiza-cije emigrantskog saveza.

CJELOKUPNO DJELOVANJE

organizirane emigracije iz Julijske Krajine u prošloj godini, uzeši sve zajedno, savezno vodstvo, direktorij savezne odsjeke i sva organizirana društva pokazuje prema lanjskoj godini, znatno veliki napredak, po-sebno što se tiče sistematičnosti i jedinstvenosti rada. Naročito pak u političkom pogledu, u propagandnom radu, u statisti-ki, u proširenju interesa za naše probleme u istočnom dijelu države.

Na drugoj strani, pak mora emigracija priznati svu težinu sadašnjih vremena, svu manjkavost svoje socijalne akcije na so-cijalnom polju u skrbi za nezaposlene emi-grante. Manjkavo su bili uređeni dosada i svi unutarnji odnosi među pojedinim or-ganizacijama i s vodstvom emigracije. Ne-dovoljno je emigracija poduprla svoje gla-silo »Istra«.

Završavajući svoj izvještaj, tajnik isti-če da će se emigracija iz Julijske Krajine morati boriti u ovoj godini još s većim teškoćama, naročito u zimi. Jednog si mora biti svjesna da sve svoje sile mora posvetiti problemu Julijske Krajine i da tu borbu ne smije napustiti.

Tajnički izvještaj primljen je jednoga-ljno i uz odobravanje na znanje.

IZVJEŠTAJ POJEDINIH ODSJEKA

Izvještaj o radu gospodarsko-fi-nancijskog odsjeka podnio je pročelnik gosp. Željko Vižintin (Zagreb). Ističe da je akcionni odbor za kolonizaciju što su ga vodili članovi gospodarsko-finan-cijskog odsjeka vršio kolonizacijski rad u tri prav-ca. Naselio je u Virovitici 3 porodice sa 14 članova, zatim je kolonizirao 30 siromašnih emigrantskih obitelji u Dušanovcu kod Dojrana na grčkoj medji, a treća nje-gova kolonizacijska akcija je naseljivanje u koloniji Poljurci kod Djevdjelije. Tu je odboru stavljeno za sada na raspolaganje zemlje za 20 obitelji. U svojem izvještaju spominje pročelnik gospodarsko-finan-cijskog odsjeka i ostali rad gospodarsko-finan-cijske prirode koji je odsjek izvršio i što ima u nacrtu da bi se dalo i moralo izvesti. Donio je također predlog da se odsada osnuju dva odsjeka i to koloniza-cijski odsjek i finansijski odsjek, što je kasnije i prihvaćeno.

Izvještaj o radu organizatorno-propagandnog odsjeka podnio je kongresu Saša Strekelj. U njemu je potanko izložen rad ovog odsjeka, koji je djelovao na zadovoljstvo Saveza. Među ostalim održao je idejni tečaj u Ljubljani, izdao na češkom jeziku brošuru »Sokolstvo v Julij-

ski Krajini in na Koroškem«, dao inici-jativu za priredbu sokolske akademije pri-likom pokrajinskog sokolskog sleta dao druge razne inicijative i predloge pojedi-nim organizacijama, što je sve već bilo prikazano opširno u »Istri« (broj od 8 septembra).

Izvještaj vrlo agilnog statističkog odsjeka (Novi Sad) podnio je kongresu Lujo Juričić. Kako je taj izvještaj vrlo opširan, mi ćemo se na njega više osvr-nuti u slijedećem broju lista u posebnom izvještaju, jer nam to sada radi pomanj-kanja prostora nije nikako moguće.

I ovaj izvještaj bio je prihvaćen pu-nim priznanjem.

Blagajnički izvještaj bio je kratak. U njemu je u glavnom napomenuto da su novčana sredstva kojima Savez ras-polauze minimalna što se nepovoljno odra-žuje u radu Saveza — u radu gdje su fi-nancijska sredstva prvi uvjet.

Na to je dosadašnjem odboru izglasa-no jednoglasno povjerenje na predlog Dra Ražem. Time je prijedpnevno zasjedanje završeno i nastavak određen za tri sata poslije podne.

Tada se formirala povorka. Na čelu po-vorke nošena su dva vijenca. Jedan je stav-ljen na ploču uspomene ljubljanskih sep-tembarskih žrtava. Tu je pretsjednik polo-žio vijenac i rekao: »Jugoslavenska emi-gracija, koja je ostavila svoju rodu gru-du klanja se uspomeni septembarskih žr-tava, koji su se borili za iste ciljeve, za iste ideale, za koje se bori i naša emigra-cija: za pravdu i slobodu. Heroji! Vaša borba i vaše žrtve preporodile su Sloveniju i učinile onaj preokret, koji je konačno do-veo do oslobođenja većine Slovenaca i njihovog ujedinjenja u velikoj Jugoslaviji.

Odavle je povorka krenula ljubljanskim ulicama, na kongresni trg pred univerzu i tamo položila vijenac na ploču koja pod-sjeća na Julijsku Krajinu. Polazući vijenac u ime emigracije potpretsjednik saveza Dr. Ivo Ražem nazvao je imena žrtava Pu-le i Bazovice i u ime svih emigranata po-klonio se njihovoj uspomeni. Nakon govo-ra otpjevana je slavenska himna.

POPODNEVNO ZASJEDANJE KONGRESA

U 3 sata poslije podne nastavio je kon-gres svojim radom. Ovom dijelu kongresa prisustvovali su i delegati iz Novog Sada, Sušaka, Sarajeva, Osijeka, Broda i Niša. Koji su uslijed poplave i zbog toga pore-metnje u saobraćaju stigli kasnije na kon-gres.

Odmah na otvorenju predsjednik Dr. Čok izručuje kongresu pozdrave Dra Fella-chera, pretsavnika Kluba koroških Slo-venecv u Ljubljani, koji pozdravlja kon-gres u ime Koroških Slovenaca. Na to se prešlo na dnevni red.

IZBOR SAVEZNE UPRAVE.

Predsjednik je najprije pročitao pravila koja govore o načinu biranja Savezne u-prave. Ističe da se ukazala potreba da se Financijsko-gospodarski odsjek preudesi tako da budu odsada dva odsjeka, t. j. finacijsko-gospodarski odsjek i kolonizacijski odsjek, što je i prihvaćeno. Naročito sastavljen kandidacioni odbor predložio je kongresu listu nove uprave koja je jedno-glasno i uz odobravanje primljena onako kako je predložena. Predsjednikom je ponovno uz odobravanje izabran Dr. Ivan Marija Čok. Za prvog potpretsjednika izabran je Dr. Ivo Ražem (Zagreb), a drugim potpretsjedni-ko Antun Gorup (Celje), tajnikom Miladen Anton, blagajnikom Josip Mo-horović (obojica Beograd). Za odborni-ke, članove direktorija izabrani su Franc Gorkič (Ljubljana) Saša Strekelj (Ljubljana) i Franjo Cvečić (Brod na Sa-vi). U organizacijsko-propagandni odsjek izabrani su: Viktor Horvat-in (kao pročelnik) i Zdenko Mermolja, Vjekoslav Valentinić kao članovi, (svi iz Ljubljane). Statistički odsjek: pročelnik Lujo Juričić, članovi Dr. Prudan i Ljubotina (Novi Sad). Gospodarsko-finan-cijski odsjek: pročelnik je Dr. Miran Kajin, članovi Dr. Ivo Ražem, Ivić Marko (iz Zagreba). Publicistički odsjek čine: pročelnik Ivan Stari, čla-novi Ive Mihovilović, Blaž Zuccon i Ante Rolnić (Zagreb). Kolonizacijski od-sjek: pročelnik Vižintin Željko, članovi Ivan Stari, Matko Zlatić (Zagreb). Soci-jalni odsjek: pročelnik Anton Luznik (Celje), Josip Lazarić (Zagreb), Lasić i Dr. Fornazarić Slavko (Maribor). U nadzor-ni odbor izabrani su: Trinašić Ivan (Beograd), Dr. Bergoč Jožef (Maribor) i Tomažič Andrej.

Pročelnici pojedinih odsjeka su ujedno i članovi direktorija.

Pošto su obavljeni izbori, pretsjednik se u ime nove Savezne uprave najprije zahvalio na povjerenju. Zatim je pozdravio pretsavnike dvaju društava koja se sada osnivaju, i to Dra Bunca (Niš) i Marija Ferletića (Karlovac).

DRUŠTVENI DOPRINOSI SAVEZU.

Prešlo se zatim na raspravljanje o to-me koliki doprinos su dužna pojedina dru-štva davati Savezu. Bilo je više predloga

o kojima su govorili Dr. Fornazarić, Dr. Mikuletić, Dr. Joakim Ražem, Strekelj, Istenić, Dr. Rapotec, Dr. Bergeč i Dr. Kamin. Usljed općenitog slabog stanja emigranata, zaključilo se da se Savezu plaća članarina jedan dinar godišnje za svakog pojedinog člana. Taj dinar godišnje dužna su društva plaćati za sve svoje upisane članove, kako bi se omogućilo da savezna Uprava dodjele do sredstava za svoj rad.

RASPRAVA O PREDLOZIMA

Kongres je zatim imao da raspravlja o pojedinim predlozima koja su podnijela pojedina društva. Najprije se raspravljalo o predlozima koji su bili pravovaljano podneseni u određenoj godini Saveznoj upravi i svim saveznim društvima.

Kao prvi predlog došao je na red predlog Orjema iz Trbovlja, da se za sve članove saveznih društava uvede jedinstvene iskaznice. Drago Pahor obrazložio je predlog svoje organizacije ističući praktične i idejne koristi tog predloga. Na to se razvila diskusija te su se govornici uglavnom time složili ali i naglasili svu opreznost kod izdavanja iskaznica. Predlog je zatim prihvaćen. Direktoriju je stavljeno u dužnost da sakupi formulare pojedinih društava i da poslije toga izabere najpodesniji nacrt i po mogućnosti uvede nove jedinstvene iskaznice već početkom nove godine.

Društvo »Istra« iz Broda na Savi dostavilo je tri predloga koja idu za tim da se pomogne našim naseljenicima i nezaposlenim radnicima te da se osnuje privredno-kreditno poduzeće na zadružnoj bazi. Konačno još predlog da se slijedeći kongres održi u Slavskom Brodu. Tom je prilikom Dr. Ražem tumačio potrebu osnivanja jedne kreditne zadruge i stavljao konkretne predloge, ističući da bi bili lako provedivi, tim više što je u Zagrebu sve pripravnije za osnutak Jadranske štedionice, potvrđena pravila, pa bi se nastavljajući na to čitava stvar dala provesti u djelo. Poslije jedne dulje diskusije u kojoj su bile istaknute jednako poteškoće radi općih gospodarskih neprilika koje danas vladaju, kao i eventualne koristi koje iz takvog poduzeća izviru, stvoreni je zaključak, da se čitava stvar prepusti gospodarsko-finančijalnom odsjeku da ju prouči i da kašnjenje donese predloge.

Glede sjedišta budućeg kongresa, osim predloga Broda na Savi predlagale su još organizacije Celja i Maribora svoja sjedišta za mjesto budućeg kongresa. U tom pogledu je kongres stvorio zaključak, da se to prepusti direktoriju da on odluči u kojem će se mjestu održavati kongres iduće godine.

Društvo »Soča« (podružnica u Celju) postavilo je jedan predlog političke prirode obzirom na reviziju mirovnih ugovora i istočni pakt. G. Luznik je opširno i temeljito obrazložio u odlučnom govoru ovaj predlog u kojem traži da Savez poduzme primjerne korake u smislu revizije mirovnih ugovora u pitanju Juliske Krajine, jer nigdje nije pravedna revizija potrebna kao u slučaju Juliske Krajine.

Budući da mi kao emigranti ne možemo poduzimati diplomatske korake, to je naglašena potreba da pretsjednik Saveza i direktorij i nadalje još intenzivnije razvijaju tu akciju u tom smislu.

Društvo »Istra« iz Novog Sada dostavilo je više predloga praktično-organizatorne naravi. Pošto su predlozi bili pročitani, pretsjednik saveza izjavio je, da ih prima na znanje te da će savez u smislu tih predloga postupiti. Do nešto opširnije diskusije došlo je u pitanju nesuglasica, koje su se pojavile u sjedištima, gdje postoji više nego jedno emigrantsko društvo. Novi Sad predlaže, da kod rješavanja o nesuglasicama mora savez upotrijebiti sav svoj autoritet da se uklone te nesuglasice štetne čitavoj emigraciji.

Kod toga je naročito podvučena potreba discipline. U diskusiji o tom pitanju većina delegata je izrazila želju i uvjerenje da će te nesuglasice biti uklonjene bude li se imalo uvijek u vidu više konačne ciljeve. Tokom daljnje debate o predlozima novosadskog društva govorio je g. Mohorovičić o tom kako je nepravedno u slučajevima gdje dolazi do sporova između domaćeg stanovništva i emigranata generalizirati bacati zato krivnju i optuživati sve emigrante, što više eventualno čak i iskorišćavati takve slučajeve u posebne svrhe.

Na koncu je Novi Sad još predložio da Savez pojača propagandu za Julisku Krajinu putem predavanja, izdavanja brošura itd., da pitanje našega naroda, odnosno njegovo nesnosno današnje stanje bude poznato što širem krugu javnosti.

Prešlo se zatim na raspravljanje onih predloga koji nisu bili podneseni Savezu i društvima u za to određenoj godini.

Najprije su došli na red predlozi društva iz Donje Lendave o pitanjima koja interesiraju tamošnje naše koloniste. Pri tom je usvojen predlog, da se u tim pitanjima pristupi u dodir sa Savezom agrarnih zajednica u Zagrebu koji je i do sada išao na ruku.

Ovaj i sve ostale predloge društva iz Donje Lendave primio je kongres na znanje te je Savez putem svog pretsjednika izjavio da će poraditi da izraženim željama i potrebama bude udovoljeno.

Isto tako povedena je diskusija o predlozima društva »Istra« u Osijeku i o pred-

PERUN NA JADRANU

O Slovanski stari veri na jugu nimamo pisanih sporočij; edino kar imamo, so krajevna imena in ustno sporočilo.

Naše prvo božje ime je Perun, in Perun, kot najstarejše ime naše, je bil časčen na našem morju že za Rimljanov in pred njimi. Poreč in Piran sta dva važna dokumenta za Peruna in za slovanstvo Istre! Poreč je izgubil stari nosnik e: Porenč, lat. Parentium, v imenu pa je najbrže Perunič, Parunič, Porenč. Severne kronike nam poročajo o Perunu v obliki »Porene«, tako Saxo Gramatik: Porenutius, ki se popolnoma sklada z našim »Porenč«. Piran pa je nastal po latinskem Piranum, kot v prevažni besedi perunvile, vilice, kjer so ladinci postavili na mesto e svoj i: piron, tako se je najbrže zgodilo tudi tukaj: iz Perun ali Peran je latinski Piranum!

Našega Peruna stavimo tako daleč v zgodovino popolnoma upravičeno. To sveto ime je med Slovani ostanek korena *per, ki ga imajo vsi Indoevropejci za »očeta«; pater, fater, itd. Pri nas se je pa ta beseda »izgubila« in namesto nje imamo v staroslovansčini »oteco«, otroško besedo! Iz zgodovine religij pa vemo, da so vsi najstarejši narodi klicali Boga »očca«! Tako tudi Slovani: Per, Perun, to se pravi »Očca«. Ker je potemtakem postala beseda za »očeta« nekako božje ime, je seveda niso mogli več rabiti za očeta (človeka) in ta je postal »oteco«, očca, oče!

Aleksander Brückner (Sl. mitologija, Krakov, 1918) trdi za izvor našega Peruna, ki mu je naš »bog očca«, Jupiter, Dyanspitar, itd. V imenu Perun pa vidj staro izgovorjeno slovansko besedo za hrast, perkus, odkoder je inačica Perkun.

Našega Peruna srečamo v stari Indiji v imenu Parjanya in v albanščini, v besedi Perendi, ki pomeni »Bog«! Albanci nam predstavljajo najstarejše prebivalstvo ob našem morju in to ljudstvo ima še Peruna, Perendi-Boga! Da bi Albanci nam dali Peruna, to je nemogoče in ker se Perun in Perendi ne dasta ločiti, moramo skleniti da ga imajo Albanci od nas! Razen te besede so jih dobili Albanci od nas vse polno. Naj omenim pa samo eno v zvezi z Bogom, Perendi — in sicer perint, stariš, roditelj, oče! Iz te sorodnosti med Perendi in perint je videti jasno, da je božje ime Perun postalo iz besede za očca! Vplivanje med Slovani in starimi Albanci sega torej v dobo najstarejših besed, najstarejših oblik jezika! Perun je torej vladal takrat od Pirana do Albanije!

Se ena zveza je med našo neodrešeno obaljo, in sicer prastari kult lune. O Albancih je to znanje in je nepotrebno o tem govoriti, da je glavno božanstvo starih poganskih Albancev baš luna. Pri nas, na naši obali je pa edina bajka, ki se nam je ohranila o starih božanstvih, naša »Lepa Vida«, ki je boginja lune. Kot taka je božanstvo vode in rodovitnosti. Lepa Vida doji tu, doma, potem gre čez morje — dojit »španskega kraljiča«. V prvotnem, bajsovnom spomenu je »Lepa Vida« boginja meseca podobna grški Artemidi. Potovanje lepe Vide v Španijo bi ne bilo tedaj nič drugega, nego potovanje lune iz ene nebesne polkrogle v drugo (dr. Jak-Sket).

MUSSOLINIJEVA POLITIKA

Pred nedavnim časom je šlo v Hitlerjevo Nemčijo 400 avantgardistov, kjer so jih sprejeli z velikimi častmi. Skoro v istem času Mussolini povabil več sto revnih dunajskih krščansko-socialnih otrok na beneški Lido, kjer jih je tudi obiskal in celo

lozima što ih je predložio organizacijsko-propagandni odsjek.

Propagandni odsjek predložio je skupno geslo, skupni znak i skupnu zastavu Dr. Čok naglašuje da su predlozi važni, ali drži da je potrebno poslati ih svim društvima da ih ona prouči i da svoje mišljenje dostave Savezu. Predlog organizacijsko-propagandnog odsjeka primljen je tako da cijelu stvar uzme najprije u ruke direktorij te da sasluša mišljenje saveznih organizacija i da onda konačno stvar mjerodavno i hitno riješi. U ovom pitanju vodila se dulja diskusija, pa je predlog na koncu bio jednoglasno usvojen.

Ado Makarović iz Celja dostavio je kongresu predlog koji predviđa znatne reforme hitnog značenja za sam Savez. Pošto se kongres nije izjavio sa dvotrećinskom većinom glasova, koja je bila potrebna temeljem pravila da se o ovakvom predlogu diskutira, to se o ovom predlogu uopće nije raspravljalo.

U EVENTUALIJAMA

uzelo je riječ više delegata koji su iznosili želje i tumačili potrebe svojih organizacija. Većinom su sva ova pitanja bila materijalno-finančijske naravi u kojima se Savez moli da intervenira u korist organizacija na kompetentnim mjestima. Govorili su Dr. Skaljer (Vibontica), Dr. Fornazarić (Maribor) Vižintin (Zagreb) i dr.

Pojedini govornici su na koncu još istakli potrebu da naša emigracija, to jest članovi naših organizacija ne ulaze u dne-

Z našim Perunom je soroden Veles — Volos, na katerega imamo spomin v Volovskem. O Istri, da je slovansko ime, sem pisal že »Istri« (marca t. l.) Takrat sem omenil tudi Bistrice, Devin, Divačo, itd. Če vzamemo boljše karto Albanije, bomo našli vse to in še več v njej! Valona, Velsna, Velsa, višine Veljs (1125 m) in »Elias (1497). Veluša (1486.) Bistrice imamo tudi tukaj; boginja rodovitnosti, pri nas »Deva« v Devinu in Divači, prav »Lepa Vida«, ki ima luno za simbol, je tukaj v Delvinu, Derani. Ta boginja ni nobena druga nego slavna Mokošica malo bolj na sever, ki je staro slovanska Mokoš iz Nestorjeve kronike, božica vlage in rodovitnosti, kot jo je razložil Jagić (Archiv f. sl. Ph. V. 7) iz korena mok — mokro.

Menda je paralel dovolj, da vidimo da imajo Albanci tudi našega Peruna na ta način.

Paralela med Perunom in Parjanja v stari Indiji nam še enkrat potrdi prastarost našega imena. Najstarejši ind. bog je Varuna(!) — Indra, bog rodovitnosti, bog nebes, gromovnik in kot bog padavin, nevihte je Parjanja (Peruni). Po Parjanji je nevihta dobila ime parjanja, pri nas pa je strela (polj.) — Piorun. Parjanja pa je tudi »oče strele«! Oba »boga« živita od lova in imata v rokah neko prastaro lovsko orožje iz kamna (Dr. Baer, D. vorgeschichtliche Mensch: »Bog gromovnik Slovanov je bil tudi oborožen s kamenitim orožjem«, st. 174). Obe ma zato žrtvujejo. Odtod se imenuje Parjanja tudi »gospod jedi« (iea), Perunova strela »piorun« pa postane pri nas ob morju jedilno orodje, perun — vilice! Tako star je naš Perun!

Kar se tiče kamenitega orožja je to ohranitev slike najstarejšega »boga očeta« Indoevropejcev, ki je ohranjen baš v Parjanji. Sicer so pa našli tudi na kulturnih mestih starih Slovanov kamnito orožje in drugo. Tako bom omenil Rujano, center slovanskega bogoslužja na severu (Baier R.: Ein Küstendfund auf Rügen, 1897. naveda Niederle, Veštik sl. starožitnosti, Praha 1898.) in naš Kras. (Glej n. pr. Naši kraji v preteklosti, Goriška matica, 1926.: »V terezijini jami pri Devinu(!) so našli — lepo brušeno kamenito sekuro in drugo«, s. 51).

Najmočnejši dokaz v jeziku je že omenjena beseda perun, ki živi samo ob morju in na Krasu! Od nas so jo vzeli ladinci v Trstu in Istri in v furlaniji. Italijanščina besede ne pozna in je ni najti niti v Riguttinijevem slovarju, tudi je nima Tomaseo. Nam je beseda ostala od pioruna. Perunovega! Vsi gromovniki poznajo neko orožje v roki, s katerim vladajo nebo in morje, nekak trozob: ki je prva črka slovanske glagolice, ki je tudi nastala na naši obali. Beseda perun je torej izvedena direktno iz božjega imena »Perune«, kot so najbrže tudi vile, vilice (peruni) izvedene od božjega imena Vil, Vel, Veles!

To se mi zdi potrebno povedati, da ne bomo še vedno mislili, da smo pritepeni na morje, ki je »latinsko«!

Nasprotno je res: da je vladal Perun ob Jadranskem morju že pred Latinci in z njim pranaši ljudje!

Ado Makarović.

Italija sprema rat?

UTRDBE IN ZOPET UTRDBE

Gorica, septembra 1933. Kot da ni še zadosti vseh jarkov, kavern, topovskih zaklonov in strateških cest, hočejo sedaj Italijani zvezati vse te svoje vojaške naprave vzdolž jugoslovanske meje s podzemeljskim hodnikom, ki bo baše segal neprekinjen iz toliminskih gor do Reke. Te vesti, ki se širijo med goriškim ljudstvom seveda ne moremo kontrolirati koliko odgovarjajo resnici. Saj je znano da Italijani jako skrivajo vse svoje vojne naprave o čemur je itak že večkrat poročano. Na vse mogoče načine maskirajo svoje delo in domačine ne pustijo bližino. Zaposleni so sami »regnicoli«, ki jih vozijo v plombiranih (!!) vagonih. Ti delavci sami ne vedo v katerem koncu meje so zaposleni in po dveh, treh tednih jih odpeljejo prav tako zastražene, kot so jih pripeljali. — (Ojet).

DELO TRŽAŠKIH TOVARN

»Liberta« iz Pariza poroča: V zadnjem času so izdelali v Tržiču (Montalcone) na 12.000 lesenih zabojev za municijo, 3.000 voz za prevoz topništva, več tisoč klopi, ki naj bi se pritrile v tovornih vagonih za prevažanje vojaštva. Sedaj imajo v gradnji lesene čolne nove vrste, ki bodo služili za gradnjo mostov pri prehodih čez reke. V vsej tajnosti se grade nove ladje za prevoz vojaštva v dolgotraj 75 m, od katerih vsaka bo lahko vzela 400 vojakov. Te ladje bodo baše opremljene z dvema motorji, z enim na nafto, z drugim pa na elektriko ter bo poleg tega njih prednji del opremljen tako, da ne bo treba imeti mostiča za izkrcanje. Ladje bodo imele poleg vseh, tudi to prednost, da bodo nudile sovražniku zelo majhen cilj za strele in da bodo relativno poceni. — (Agis).

VOJAŠKA DELA PRI SV. LUCIJI

Bača pri Sv. Luciji, september 1933. Za našo vas so nastopili v povojnih letih letos najtežji časi. Zadolžitev kmetov raste, za razdolžitev pa ne skrbi nihče. Mladina je brezposelna. Nad njo poje knuta karabinerjev in milicnikov. Ker leži Bača na križišču cest in seka dolino Idrijce dolž železniški vialdukt, smo še posebe v napoto. Do konca avgusta so rili po hribih samo podnevi, od septembra dalje pa delajo svetle in petek, dan in noč. Večno streljanje nad in pod vasjo pretresa hiše in bega ljudi. Pod železniškim predorom, na levi strani Idrijce vrtajo dva hodnika v živo skalo. Kmetje, ki hodijo tu mimo na svoja posestva, se morajo vsakokrat podpisati in legitimirati orožnikom. Na drugi strani vrtajo na obeh straneh vialdukt navpično v zemljo in delajo tik ob mostu betonaste terase. Za dobavo gramoza so spelali stavbeno železnico v strugi Idrijce, iz nje pa so napravili dvigalo do vrha, odtod pa zopet tje do mostu. Tja tudi vozijo s posebno težkimi avtomobili vojaški ogromne tovore pokrite šotornimi plaitami. Ko izlagajo te tovore na postaji, se morajo poskriti vsi uslužbeni. Prisotni so lahko samo oficirji in strogo zaporni vojaški. Dalje delajo važna dela še nad postajo. V Špiku in nad staro cesto, ki vodi v Sv. Lucijo. Povsod so to maskirali z zelenjem in velikimi plaitami. Ljudje so opozorjeni s posebnimi napisnimi tablicami, da se ne smejo ozirati po hribih. Kdo krši te zapovedi, ga vkleanejo. — (Rob).

VOJAŠKA DELA SE NADALJUJEJO

Polance nad Sv. Lucijo, september 1933. Noč in dan se razlega iz našega sela po Tolminski dolini streljanje in vrnanje. Vse hribe nam mislijo podminirati. Zgrajenih je 13 vojašnic, poleg vsake umetno napravljene brij. Dela se nmrzljivo nadaljujejo. Pod cesto in nad njo delajo globoke brloge v hrib. Baje se bomo morali izseliti vsi vaščani v kratkem. Kam? Kje je odškodnina za naša polja in travnike? Molčati moramo in mirno zreti kaj nam prinese črna bodočnost. (Rob).

VOJAŠNICE, KATAKOMBE, TOPOVI

Poljubin, september 1933. V naši vasi so dogradili vojašnice, oziroma nekatere garaže za topove, ki jih bodo v doglednem času še razširili. Doslej nas čuva 130 takih dolgocevnikov. Baje jih v kratkem pride še več. Nad temi vojašnicami grade velike katakombe, ki jih sekajo v hrib in utrjujejo z močnimi traverzami in železobetonom. Služile jim bodo kot zaloga municije, zlasti težkih granat. Za zemljo, ki jo odvezemajo osirotelim kmetom navadno dajo prav miloščinsko odškodnino, ali si pa spravijo sami denar v žep. — (Rob).

KAKO DA SE GOVORI?

Na cesti, što iz srca Istre vodi na Učku, Franina i Jurina idu drumom svi zaprašeni. Jurina govori, a Franina ga u neko prekide:

— Nemoj, Jurino, tako glasno, ako nas čuju, bit će jao i pomagaj!

I Jurina snizi glas i nastavi govoriti tiho kao da šapuće. I sad ga Franina pre-sječe pa će mu:

— Nemoj, Jurino, tako tiho, jer će oni misliti, da govorimo Bog zna kakve strasne stvari, i bit će zlo.

— Kad je tako, najbolje bit će, ako šutimo.

— Ne, odgovori Franina, jer ako šutimo, držit će, da mislimo Bog zna, kakve strasne stvari, pa će nas poslati na Lipari.

— A što onda?

— A već si ga vrati! — progundja Franina. I obojica nastavise svoj put prema Učku.

POLOŽAJ LUŽIČKIH SRBA

PLATONSKE NJEMAČKE IZJAVE U PROTIVNOSTI SA FAKTIČNIM STANJEM

Po dolasku Hitlerovu na vlast bio se rasni bijes u Njemačkoj okrenuo i protiv Lužičkih Srba. Oni su tada, izgubili i ono malo prava što su im uživali pod prijašnjim vladama.

Sada najednom doznaje se da je oblasni namjesnik u Budišinu Sivert, pozvao najodličnije predstavnike Lužičkih Srba i s njima održao konferenciju. Na toj konferenciji izjavio je u ime Saksonske vlade, da će Lužički Srbi i u sadašnjoj Njemačkoj uživati sva prava na kulturnom političkom polju. Lužički Srbi da će i nadalje moći da održavaju svoje običaje, čuvaju svoje narodne osebine i da javno nose svoju narodnu nošnju. Sivert je nadalje izjavio da će za Lužičke Srbe biti uredjene škole kao što su i ranije bile i da ih nitko neće smetati da u svakodnevnom životu upotrebljavaju svoj jezik i da rade oko svoje književnosti izdavajući listove i knjige — sve to pod uslovom da se vrši u granicama općih zakonskih propisa. Sivert je osim toga ustao u svojoj izjavi proti svih onih koji u svijetu šire glasove da Njemačka ugnjetava Lužičke Srbe. Vlada da ne zaboravlja nebrojene dokaze državljanske ispravnosti i pouzdanosti sa strane Lužičkih Srba, pa da neće dopustiti da cio narod snosi posljedice zbog rada nekolicine neodgovornih. Saksonska vlada da očekuje da će Lužički Srbi biti svjesni svojih dužnosti kao njemački građani i da će prema tome vlada pokazivati razumijevanje prema njima.

Na ovu izjavu zahvalio se u ime pretstavnik Lužičkih Srba odvjetnik Herman, koji je podvukao državljansku lojalnost lužičko-srpskog naroda.

Ova Sivertova izjava je u protuslovlju s dosadašnjim postupkom koji je u Njemačkoj zaveden prema Lužičkim Srbima. Hitlerova Njemačka pokazala je već dosada kakvu politiku kani sprovoditi u Lužici. Ona proganja pojedince, ukida kulturne institucije, ukinula je jedan lužičko-srpski dnevnik, a drugi je prisilila da piše u interesu Hitlerova režima i to tako da to znači stvarno protiv interesa samih Lužičkih Srba, koji uz to nemaju niti narodnih škola na svom jeziku. Teško je zamisliti da će se u Njemačkoj što se tiče postupka s Lužičkim Srbima skrenuti s dosadašnjega puta.

Sivertovu izjavu može se tek tako razumjeti ako joj se dade čisto politički karakter. Ono što naprije upada u oči jest to da je ona dala pred sastanak Društva naroda na kome bi se imalo vjerno iznesti što se dešava Lužičkim Srbima pod novim njemačkim režimom. U tu svrhu već je Savez društva prijatelja Lužice, koja obuhvaća istoimena društva u Poljskoj, Čehoslovačkoj, Jugoslaviji i Francuskoj, izdala spomenicu koju je predložila Društvu naroda. Dokumenti, koji su u toj spomenici sabrani, o zatiranju Lužičkih Srba dakako da nisu ugodni današnjoj Njemačkoj. Ako se nadje netko koji će u društvu naroda iznesti položaj u Lužici taj će moći s pravom upozoriti, kako se u svim državama osim dakako Italije, vrlo širokogrudno postupaju s njemačkim stanovništvom, dok u isti mah Njemačka hoće da iz zemlje iskorijeni sve što nije njemačko. Ovim načinom sama Njemačka daje drugim državama, naročito slavenskim povod za represalije protiv njemačkih manjina koje tu ne moraju biti ništa krive.

Njemačka hoće dakle da se izvuče iz nezgodnog položaja, u koji bi mogla upasti zbog akcije za pomoć Lužičkim Srbima, koja je simpatično primljena i u Francuskoj, pa onda Sivertovom izjavom hoće da tome dredišne. No svatko zna da bi to bila brosta opsiena.

JAVNA DELA V ISTRI

Koper, septembra 1933. — (Agis). Da bi vsaj deloma omilili brezposelnost u našem mestecu, je fašistična vlada začela z nekaterimi javnimi deli. Govorj se, da bodo v kratkem začeli asfaltirati cesto, ki gre skozi Koper. Cesta bo 8 m široka.

TOČA NA ZGORNJEM KRASU

Trst, septembra 1933 — (Agis). Pred 14 dnevi je toča povzročila veliko škodo v Kostonjenci na Krasu, Vojšici, Novelu, Temnici, Lokvici in sosednih krajih. Posebno občutno škodo je povzročila na trtah ker ravno sedaj zori grozdje. Zelo je poškodovala tudi koruzo in potolčka ajdo. Škoda je tembolj občutna, ker so omenjeni pridelki skoro edini vir dohodkov ondodnega ljudstva.

VSE ZLO OBENEM

Frata, september 1933. Pri nas in v ostalih Cepovanski dolini so se pojavili v zemlji prst debeli črvi, ki pustošijo zlasti naše borne travnike, tako da se dajo dvigniti kar cele plasti trave. Iz leta v leto je vedno manj košnje, letos pa nam prizadeva še ta nadloga toliko škode. Mnogo s nam opustošili našo zemljo tudi voljaki. Iz Gorice je prišla komisija, ki si je vso stvar ogledala in bo v kratkem pričela s plinom uničevati zalego. Nas plačnike seveda precej stanejo take komisije, ki jih je vedno dovolj in zmeraj več. Hudomušni ljudje pravijo, da so italijanski voljaki prinesli s seboj te živalice, ker ni bilo še nobeno leto toliko voljastva po naših krajih kot letos. — (Rob).

Jeste li poslali pretplatu

ŠTAMPA V JUŽNEM TIROLU

Razmerje med našim tiskom v Julijski Krajini in med nemškim v Južnem Tirolu

Priobčujemo sledečo tabelo o vseh listih, ki se tiskajo v nemškem in italijanskem jeziku na Južnem Tirolu, da bomo lahko primerjali z našim tiskom:

Nemški časopisi:

	naklade
Kassiankalender	5—8.000
Volksbote	28.000
Dolomiten	12.000
nedeljska številka	15.000
Kath. Sonntagsblatt	15.000
Die Frau	15—20.000
Postillon	1.200—1.500
Handelszeitung	1.000
Schlern	500
Bauernkalender	5—8.000
Reimmichl	5.000
Bozner Jahrb.	5—6.000
Pfarrbüchel	1.000

Italijanski časopisi

	naklade
Alpenzeitung (v nemščini)	7.000
Landwirtschaft (v nemščini)	7.000
La Provincia di Bolzano	1.200—1.800
Riv. della Venezia Tridentina	1.200—1.500
Il Balilla dell' Alto Adige	1.200
Archivio per l'Alto Adige	600
Giornale medico dell' Alto Adige	?
Il Brennero (tisk. v Tridentu)	6—800
Il Gazzettino (Benetke)	4.000
Corriere della Sera (Milan)	2—3.000
Arena di Verona in Gazzetta del Popolo (skupaj)	1.000

Nemški inozemski časopisi, ki so dovoljeni v Južnem Tirolu: Neue Freie Presse, Neuste Zeitung iz Innsbrucka (proda se ga do 5.000 številki), Wiener Journal, Leipziger Zeitung, Frankfurter Zeitung, Grazer Tagblatt, Prager Tagblatt, Züricher Zeitung in sedaj še kopica hitlerovskih kot Völkischer Beobachter in drugi.

Od omenjenih listov, ki se tiskajo v Južni Tirolski ni nobenega dnevnika, ampak so to še tedniki, zato so tudi njih naklade tako velike. Omeniti je treba, da ti nemški listi ne pišejo svobodno, kar je v faš. Italiji razumljivo, ampak kot vsi drugi laški časopisi, tako nekako kakor naš nekdanji »Novi list«. Imena mest in krajev morajo pisati o italijanščini tako na pr. »Es geschah in Bolzano« in ne Bozen, ki je nemško ime.

Izmed italijanskih časopisov sta dva, ki sta pisana v nemškem jeziku. Potom teh dveh listov »Alpenzeitung« in »Landwirtschaft«, hočejo fašisti prodreti v nemško

ljudstvo s svojo »doktrino«. Po vesteh nemških emigrantov »Alpenzeitung« nima v resnici 7.000 naklade ampak kaj manj. (Statistiko so sestavljali Italijani). Iz števila prodanih in iz naklade je razvidno, da jih ljudstvo nerado kupuje. Pripomniti je treba, da so vsi javni lokali prisiljeni kupovati vsaj »Alpenzeitung«, če ne tudi »Landwirtschaft«, zato je tudi njih naklada le visoka, a razmeroma z drugimi nemškimi časopisi še vedno nizka. Razni podeštati in učitelji zelo silijo in naročajo zastoj nemškimi otrokom »Il Balilla dell' Alto Adige«, ker sicer bi bila naklada tega lista še bolj nizka.

Drugi italijanski časopisi (Il Brennero, Il Gazzettino in dr.) se tiskajo izven pokrajine ih jih kupujejo največ ital. uradniki častniki in učitelji.

In mi? Ali moremo pokazati koliko časopisov se tiska v slovenskem jeziku v Julijski Krajini? Modem ko šteje nemška manjšina okrog 200.000 in jih šteje naša do 600.000 nima nobenega ne političnega, ne gospodarskega, niti verskega časopisa! Še celo revije iz Jugoslavije, ki so bile včasih dovoljene, so danes prepovedane.

Za nemško manjšino stoji 100 milionski narod, katerega fašisti, hočeš nočeš, moraju upoštevati. Nemci imajo poleg tega tudi silajne organizacije za Nemce izven svojih mej, in zato so tudi nekaj dosegli.

V Južno Tirolski prihaja tudi veliko število nemških časopisov, ki se tiskajo v Nemčiji in Avstriji in katere fašisti dovoljujejo neradi, ker jih osumljajo, da pišejo proti fašizmu.

Kateri jugoslovenski časopis lahko prihaja v Italijo za Slovence in Hrvatce v Julijski Krajini? Nobeden. Niti čisto nedolžnega, popolnoma nepolitičnega lista ne pustijo V strokovnem listu kot je »Kmetovalec« vidijo že politiko. »Zenski list«, ki se bavi izključno z ženskim vprašanjem je istakotno zabranjen, da o dnevniki sploh ne govorimo. Z eno besedo: fašisti splošno prisilijo Slovence v Julijski Krajini, da absolutno pozabijo da so Slovani; ne smejo imeti nikake vezi s svojimi rojaki, tista meja ki nas loči naj postane tudi kulturna meja, meja betona, kavern, železja, preko katere ne sme niti ena slovenska misel.

In znano je, kako veliko je hrepenenje našega ljudstva po svoji slovenski besedi; znano je, kako roma od hiše do hiše vsak listič s svobodnih krajev. — Ali ni že ta omejitev, velika muka za naše kulturno ljudstvo? — (Agis).

REVIZIJA RAPALLSKE POGODBE?

Gorica, septembar 1933.

Predragi! Ali si moreš predstavljati človeka, ki je živ pokopan v grobu? V neznojni temi, z zamašenim ušmi?

Tako je nam, odkar se je poveznil na nas težak pokrov rapallske pogodbe. Teži nas, ne pustj nam dihati. S silo zapira naša usta, da ne more na dan naša Beseda.

V tem tako težkem pokrovu je po večinih prirodnih zakonih nastala prav malikna razpoka. Skozi to razpoko je padel v naš grob prav tanek šopek dnevnne svetlobe. — O solnce, kje si? O Zvezde, kje se bliščite? — Revizija pogodbe?! O razpoka, razširi se! Razširi se, da vidimo svetlo dan!

Vsako delstvo in realnost ima svoj izvor v psihičnem zasnovanju. Tako imalo tudi naši težki časi, naši porazi in neuspehi, svoj najgloblji izvor v našem lastnem mišljenju in mnenju o nas samih. Pa čeprav je bilo

to mišljenje in mnenje o nas samih nam utepeno v glavo z bičem skozi sto in stoletja, —

Ako pa vodi pot do svobode preko Kalvarije in pot v življenje preko groba, potem smo prehodili Kalvarijo, ki ji težko najdemo primere in smo v grobu, kjer čakamo vstajenja. — Uničenje naših šol, požiganje naših kulturnih institucij, ricinovo olje, iztrebljevanje našega življa na vse mogoče načine, konfinacije, zapor, streljanje v hrbet, mašenje ust Slovenski Besedi... Kaj hočeš še več?

I vendar je zemlja na kateri živimo naša! Od pamtiveka! Naša Gorica, Trst, Reka, Istra, Zadar, morje, Gospa Sveta, Naša Brda!

Revizija rapallske pogodbe?! — Pridi! Sam pa morem le to, da verujem v vstajenje in večno življenje.

Joško Ložnik.

PROGONI KONFINIRACA NA PONCI

Iako na Ponci nema više tako veliki broj konfiniraca kao prije, ipak ih još uvijek ima mnogo. Sada su među njih pomiješali oko 60 agenata pod formom konfiniraca, koji prave političke konfinirance nadziru. Njihova je zadaća da ih naprije navedu na kakav komplot. Kako bi ih mogli prijaviti posebnem tribunalu. Više se ne dozvoljava da konfiniranci jedne kolonije budu u korespondenci sa drugim konfinirancima. Nedavno su zatvorili 11 konfiniraca. Jedan je bio kažnjen na 5, a drugi na 10 mjeseci zatvora jer su prešli markiranu liniju kretanja.

Pred apelacionim sudom u Napulju vođio se proces protiv 152 konfiniraca iz Ponca, koji su 15 jula bili osuđeni od 5 mjeseci do 1 godine zbog kršenja propisa za konfinirance. Optuženi su imali 3 advokata, ali su policijske vlasti činile presiju na advokate da uklone obranu, pa kad nisu htjeli, učinili su im kućni pretres. Dvojica su popustila, ali advokat Ferri nije htio odustati od svoje profesionalne dužnosti te ih je branio, naravski samo sa čisto juridičkog stanovišta. Apelacioni sud je snizio kazne samo za jedan mjesec. (Inf. It.)

GOSPODARSKE BLAGODATI FAŠIZMA

Medju najinteresantnijim podacima koji su objavljeni u dodatku »Gazzetta Ufficiale« koji su svi vrlo karakteristični nalaze se oni o stečajevima i protestima mjenica. Ovi podaci, mnogo rječitije nego sve ostalo govore o pravom stanju u Italiji. Prema tim podacima bilo je u mjesecu augustu ove godine 657 najavljenih stečajeva, od toga 28 dioničkih društava. Takvih stečajeva bilo je u julu ove godine 756 a u augustu prošle godine 993. Broj stečajeva ove godine smanjen je dakle prema broju stečajeva u augustu prošle godine ali je još uvijek velik. Broj malih stečajeva koje vode sami sudovi iznosio je u augustu ove godine 548 u julu ove godine 663 a u augustu 1932 god. 646. U mjesecu augustu ove godine bilo je 77.691 protest mjenica, u julu ove godine 76.238, a u augustu prošle godine 105.964. U svemu je za prvih osam mjeseci ove godine bilo 7001 prijavljenih

stečajeva, 5011 manjih stečajeva i 596.789 protesta mjenica.

Stiska dakle ni najmanje nije ružičasta. Logično je, i ovo je blagodat kojom je fašizam usređio Italiju. Samo što takve »blagodati« štampa manje ističe i ublažuje koliko je moguće.

KRIZA TALIJANSKOG TURIZMA.

Opatija, septembra 1933. I prošle i ove godine talijanska turistička industrija bila je u krizi, što fašistički listovi otvoreno priznaju. Najgore su prošla kupališna mjesta na liburnijskoj rivijeri u prvom redu samo naše mjesto Opatija, koja je i prošle i ove godine bila gotovo prazna. Da bi se pokušalo suzbiti ovu krizu održana je 24. o. mj. u Opatiji konferencija zainteresovanih krugova za poboljšanje uvjeta za razvijanje turističke industrije. Malo međutim mogu pomoći i najljepši zaključci.

ANTI TALIJANSKE DEMONSTRACIJE U ATENI

Italija, kao i u Julijskoj krajini tako i na Dodekanezu, koji je nastavan isključivo grčkim stanovništvom, provodi svim sredstvima nasilnu asimilaciju. To ide uporedo s njenim imperijalističkim ambicijama u Egejskom moru. Italija je tu ulogu preuzela od onoga časa kada je na prevaran način došla u posjed dvanaest grčkih otoka, a nastavila i izgrađuje na njima bazu za svoju ekspanziju u onom dijelu jugoistočne Evrope.

Zbog tih talijanskih imperijalističkih ciljeva i zbog teških progona grčkoga stanovništva dolazi u Grčkoj često do izražaja ogorčenja protiv Italije. Tako je ovih dana svenučilna omladina, medju kojom imade priličan broj one sa Dodekaneza, priredila u Ateni demonstracije protiv Italije, koje su zauzele toliko razmjera da je morala intervenirati policija. Došlo je do sukoba pri čemu je veći broj osoba uhapšen.

ZLOSTAVLJANJA RADNIKA.

U Bologni objesio se radnik Giani uslijed zlostavljanja i progona kojima je bio izvrnut kao poznati protivnik fašističkoga režima.

Lanjske godine pušten je Gaiani iz zatvora, u kojem je pet godina bio izložen najnečovječnijem postupku. Vratio se iz zatvora uništen fizički i moralno. Uslijed toga a i uslijed neprestanih daljnjih progona, nije mogao dobiti uposlenja. Zapavši u očaj Gaiani je odlučio da sam svemu učini kraj. (Inf. It.).

DELAVSKE POGODBE

Trst, septembra 1933. — (Agis). V tržaški pokrajini je do sedaj 80 od sto vseh industrijskih delavcev s kolektivno t. j. skupno delavsko pogodbo, katero je sestavila fašistična vlada potom korporaciji.

CILJEVI »DANTE ALIGHIERI«.

U Vicenzi je prije nekoliko dana održan 39. kongres poznate talijanske ekspanzionističke ustanove »Dante Alighieri«. Bili su prisutni delegati društava iz Italije, a kako je zadaća ove ustanove da širi talijanski jezik i talijansku kulturu u inozemstvu, prisustvovali su predstavnici komiteta iz Pariza, Nice, Budimpešte, Carigrada, Graza, Poljske, Amerike, Albanije, Bugarske i t. d. Na kongresu su bile reprezentirane civilne i političke vlasti, talijanska skupština, senat, talijanska akademija i t. d. Vladin komesar Felicioni, koji vodi »Dante Alighieri«, održao je govor, u kojem je istaknuo, da je »Dante Alighieri« predstavnik talijanske kulturne ekspanzije. Širiteljica rimskog starog i modernog duha. Danas više nije za »Dante Alighieri« glavno pitanje samo irendentizam, jer ga je rat i fašistička revolucija djelomično riješila. Nove prilike otvorile su Italiji nove vidike, doba talijanske premoći. Mi, nastavlja komesar, dok ne zaboravljamo braću, koja su još danas podvrgnuta tuđinskom jarmu i dok ćemo pojačati akciju da ih dovedemo u krilo velike talijanske civilizacije, obraćamo se pogledom i na ostale milijone i milijone stranaca, koji osobito sada žele da nauče naš jezik, da udju u krug naše stare civilizacije i da se osvrježe na velikom talijanskom duhu, koji stvara bazu nove povijesti svijeta.

Sa kongresa je upravljen i protest protiv progona Talijana na Malti.

»Dante Alighieri« je uz sličnu ustanovu »Italia redenta« uz veliku potporu fašističke vlade međutim najveći neprijatelj i zatrač našeg školstva i narodne kulture u Istri.

NAŠ KALENDAR „SOČA“

neće biti samo bolji od našega lanjskoga kalendara »Emigrant«, nego će biti mnogo bolji i od drugih sličnih kalendara. U njemu ne će biti samo običan kalendarski dio uz neke praktične upute kao što je to inače uobičajeno, već ćete u njemu uz sve to naći još i mnogo priloga koji će Vas zanimati i iznenaditi. Osim drugih priloga bit će grafički i u kratkom tekstu prikazan RAZVOJ NAŠEGA NARODA u Istri, Trstu i Gorici u posljednjim decenijama. STANJE NASE EMIGRACIJE, stanje narodnih manjina u Evropi, SLIČNO BIT će IZNESENI PREDLOZI ZA RJEŠENJEM pitanja Julijske Krajine u pregovorima do Rapalla — sve to u dvije boje. Ukusna oprema, lijepe slike naših krajeva, reproducirane na finom papiru još će više ukrasivati ovu malu ediciju.

Uza sve troškove koji su skupčani s takvom opremom kalendara, njegova cijena bit će samo Dinara 10, dakle onoliko, koliko je stajao naš lanjski kalendar i koliko će stajati drugi džepni kalendari, koji ne će biti kao naš.

Narudžbe već stižu, požurite se stoga i Vi i propagirajte kalendar kod svojih prijatelja neemigranata, jer time vršite propagandu za svoj kraj.

Narudžbe se šalju na našu upravu.

BAZOVSKA ULICA V LJUBLJANI

Na zadnji seji mestnega sveta, ki se je vršila ta teden, je bilo imenovanih več ljubljanskih ulic. Med novimi uličnimi imeni je tudi Bazovica. Tako je Ljubljana z nova počastila spomin naših Mučnikov. Ob tej priliki pa smo se spomnili na Gortanovo ulico. Tudi o tem se je nekaj sklenilo v ljubljanskem občinskem svetu, a sklep ni bil do danes še izvršen. Zakaj? (Ojet).

ULICA VJEKOSLAVA SPINČIČA U ČAKOVCU

Gradsko zastupstvo Čakovca donijelo je na svojoj posljednjoj sjednici jednoglasni zaključak da počasti uspomenu na našeg velikog narodnog borca pok. Vjekoslava Spinčića, te je jednu ulicu Čakovca okrstilo imenom slavnog pokojnika.

† DR. MARIO DOBRILA

V Štajmarievem sanatoriju v Ljubljani je umrl po hudi bolezni glavni tajnik ljubljanske borze Dr. Mario Dobrila ugleden in priznan gospodarski strokovnjak. Dr. Dobrila je bil rojen v Trstu leta 1882, kjer je bil njegov oče železničar. Oba sta še pri življenju v Trstu, njegov 84letni oče in njegova 78letna mati. Studiral je v Trstu in na Dunaju. Po promociji je služboval do začetka svetovne vojne v Trstu. Najprej pri pomorski upravi, pozneje pa, dokler se ni preselil v Ljubljano, pri sodišču.

DRUŠTVO »TABOR« V LJUBLJANI

bo pridelilo v soboto, dne 30. septembra 1933 ob 8 zvečer v dvorani Delavske zbornice vinski trgatav s petjem, godbo, šaljivo pošto, srečolovom, prosto zabavo in plesom pod latnikom.

Cisti dobiček prireditve je namenjen vzdrževanju društvenega prenočišča za brezposelne na Viču. Pridite!

SKUPŠTINA DRUŠTVA »GORTAN-BAZOVICA«

U Sarajevu je nedavno održana glavna skupština emigrantskog društva »Gortan-Bazovica«. Za novog predsjednika izabran je dr. Karabajić, primarius državne bolnice. Opširniji izvještaj ove naše mlade i agilne organizacije donijet ćemo bude li nam dostavljen, u slijedećem broju.

GLEDA LIŠKA DRUŽINA »ISTRA« U MARIBORU.

U nedjelju 24. o. m. priredila je slovenska gledališka družina »Istra« u Mariboru kazališno-koncertno veče. Prema pisanju mariborske štampe i izvještaja u »Slovenca« i »Jutru« gostovanje »Istre« u mariborskom kazalištu bilo je uspješno. Davali su odlomak »Hlapca Jerneja« sa govornim zborom, dvije recitacije (Župančič i Gregorčič) praćene glazbom i zvučnim i svjetlosnim efektima, zatim solo pjevanje. Voda i režiser je Just Košuta (koji je djelovao i na bivšem Slovenskom gledalištu u Gorici) a članovi družine gdja. Košutova, g. Strniša i tenorist Jarc. U »Hlapcu Jerneju« (govorni zbor) nastupili su članovi emigrantskog društva »Nanos«.

Ime je »Istra« ovoj družini odatle jer joj je cilj — prema izjavi njezina vodje — da s predstavama ozbiljnog i zabavnog značaja, predavanjima i koncertima budi ujedno misao na dlo našega naroda pod Italijom.

TRBOVELJSKI SLAVČEK

koji je svojim dosadašnjim nastupima u najvećim mjestima Jugoslavije, zatim svojom koncertnom turnejom u inozemstvu u Beču i Pragu stekao glas najboljeg dječjeg zbora u svijetu uopće (češka kritika poslije koncerta u Pragu) nastupa 7. oktobra u Mariboru. »Trboveljski slavček«, ustanovio je i vodi ga naš primorski Slovenac učitelj Šuligoj.

IZ UREDNIŠTVA

Zbog preobila materijala o trećem emigrantskom kongresu koji objavljujemo, morali smo skućiti ostali materijal koji je listu poslan od strane njegovih redovitih suradnika. Molimo ih da to uvažuje.

NAŠE ORGANIZACIJE

obaviješćujemo da će uskoro dobiti okružnicu uprave lista glede narudžbe i raspačavanja KALENDARA »SOČA« kako bi si na vrijeme osigurale za svoje članove dovoljan broj kalendara. Organizacijama priznaje se kod narudžbe 20 posto popusta.

U FOND »ISTRE«

Rajić Jakov — Zemun — din. 5.—
U prošlom broju objavljeno din. 26.537.35
Ukupno din. 26.542.35

Ig. Breznikar

Irgovina kave i čaja. — Vlastita elektropržiona i elektromlin za mljevenje.

ZAGREB, ILICA BROJ 65
Telefon 7657

JEDNO PISMO MATKA MANDIČA

U vezi sa člankom »Milan Ogrizović i Istra« u posljednjem broju lista, objavljujemo pismo pokojnog istarskog prvaka Matka Madića, tada urednika »Naše Sloge« u Trstu upućeno pok. Milanu Ogrizoviću u Zagrebu. Prepis pisma nam je ljubazno ustupila obitelj pok. Ogrizovića. Kako se vidi, pismo je u vezi sa tadašnjom akcijom Kluba »Cirilo-Metodski« zidaric u korist družbe Sv. Cirila i Metoda za Istru, te se odnosi na kalendar koji je bio pokrenut u redakciji Milana Ogrizovića. Pisma biskupa Dobrile što ih Madić spominje bila su u kalendaru za godinu 1907 i objavljena. (Ur.)

Trst, dne 9. 6. 906.

Veleučeni gospodine!

Po Vašoj želji šaljem Vam u prigibu moju sliku, a pošto će biti Vaše rodoljubivo poduzeće namijenjeno pretežno Istri, šaljem Vam i sliku velezaslužnog načelnika općine Kastav g. Kazimira Jelušića, koji je slavio prošle godine 25 godišnjicu svog požrtvovalnog djelovanja kod te naše u svakom obziru uzor općine. U priloženoj »Našoj Slozi« naći ćete važnije crtece o njegovu radu, što izvolite po volji iscrpiti.

Saljem Vam nadalje za kalendar tri važna i zanimiva pisma blagopokojnog našeg biskupa Dobrile, koja će biti bez dvojbe na ures kalendaru. Pisma su u prepisu bez ikakvog popravka, a mogla bi se pripisati pod naslovom »Tri pisma biskupa Dobrile«. Za koji dan poslat ću Vam malo tumača da je uzmogne svatko shvatiti; istodobno poslat ću Vam i koju crticu o mojem skromnom životu i neznatnom djelovanju.

Bude li Vam moguće, izvolite mi slike vratiti, jer imamo samo po jedan egzemplar od svake.

Unaprijed Vas mogu uvjeriti da ćemo svi mi učiniti našu svetu dužnost oko raspačavanja Vašeg kalendaru, kojemu je tako plemenita i uzvišena svrha. Ta mi se Istranin-Hrvat ne možemo i ne smijemo oglušiti pozivu dičnih naših »Zidara« koji se dadeš tolikom ljubavi i tolikom požrtvovnosti na najplemenitiji i najidealniji posao, što ga čovjek zamisliti može. Bog Vas odštetiostruko sve skupat!

Uz odlično štovanje i duboku zahvalu jesam harni Vam Matko Madić.

NAŠI V JUŽNI AMERIKI

Pismo »Istri« iz Buenos Airesa

(Iz Sokolskega društva »La Paternal«)

Namen teh vrstic je vsaj približno predočiti naše razmere v Argentini izjemoma pa v nje glavnem mestu Buenos Airesu. Kot je znano je naseljenih tu precej tisočev Primorcev bežeč pred navalo fašistične orgije na Primorskem, kateri se zbirajo pod okriljem različnih društev, kot na pr. v Sokolskem društvu, v društvu Ljudski Oder in Slovenskem podpornem društvu. To so največ poznana društva in katera tudi največ delujejo.

Po večini vsi današnji člani Sokolskega društva so pristojali pred časom k Slovenskem prosvetnem društvu, pod okriljem katerega se je ob svojem času ustanovil odsek Sokola. Čez dve leti že deluje Sokol kot samostojno društvo. Od našega samostojnega delovanja do sedaj lahko s ponosom rečemo da smo veliko napredovali ter smo si ustanovili odsele kjer gojimo telovadbo, petje, dramatik in godbo, ter imamo tudi svoj lastni orkester. Prirejamo ob gotovih časih svoje društvene prireditve ter vsak narodni praznik dostojno proslavimo. V tukajšnjem tedniku »Jugoslavija« kateri izhaja v srbohrvaškem jeziku imamo tudi naš slovenski oddelek katerega nam je dal na razpolago glavni urednik lista g. A. St. Jovič kjer imamo dve strani lista za slovenske čitatele. Urejuje ga posebni odbor Sokola La Paternal.

Naša kulturna kronika

FRANCE BEVK: GMAJNA

V »Kulturnem obzorniku« ljubljanskega »Slovenca« z dne 23. septembra t. l. je napila »s. š.« kritiko o Bevkovem novem delu z naslovom »Gmajna«. V tej knjižici so poleg povesti »Gmajna«, ki je dala naslov tudi knjiži, še tri druge povesti z naslovi »Drobnica«, »Laz« in »Kozar«. O teh povestih pravi kritik na splošno tole:

»Kadar se Bevku primeri, da zajame v svoje delo snov iz kmetskega življenja, mu zazvenijo najpristnejše, najlepše strune. Življenje, katere mu velja Bevkova najbolj nežna lubezen in najbolj tenka pozornost, pa ni prav tisto košato in epsko usmerjeno kmetsko, marveč ono beraško, bajtarsko življenje, ki divje obrašča kmetsko mogočnost in ji tvori nekakšno bedno periferijo. V opisovanju podeželskega človeka, ki nima ničesar razen svojih rok in svojega srca, obloženega z bremenom hlepenja po skromnem posestvu zemlje, se pokaže Bevkova nadarjenost za pripovedovanje, v tako toplo in ob enem tako prepričevalni luči, da te prisili k brezpozornemu navdušenemu občudovanju. Vse te štiri krajše povesti in črtice so dovršen izraz zgoraj opisanih Bevkovih svojstev. Končuje kritik s stavkom: »Bivstvo teh drobnih, zrelih tvorbi je vendar le tista občutljivost za resničnost, za iskrenost in prirodnost, iz katere sije magična privlačna sila in iz katere rastejo pravi pisatelji.«

Knjigo, ki jo je založila naša Goriška Matica vsem rojakom najtopleje priporočamo. Založna za Jugoslavijo pri Jugosl. knjigarni v Ljubljani.

V isti številki poroča »Slovenec« o novih skladbah, ki jih je izdala naša marljiva Breda Ščekova, ki deluje v Juljski Krajini. Izdala je »Svetiške pesmi« za mesani zbor. Knjiga stane 7 lir. (Agis).

gleško in italijansko).

82) Rubić Ivo: Naša medja prema Italiji Biblioteka Pokraj. odbora Jugoslovenske Matice u Splitu. Split 1926.

83) Rubić Ivo: Les Italiens sur le littoral du Royaume de Yougoslavie. Split 1931.

84) Salata Francesco: I diritti d'Italia su Trieste e su l'Istria. Torino.

85) Salvemini G.: Dal patto di Londra alla pace di Roma. Torino 1915.

86) Savini P.: Le origini e le evoluzioni storiche della civiltà latina e della nomenclatura locale della Venezia Giulia. Venezia 1918.

87) Scarfoglio: L'Italia, la Jugoslavia e la questione dalmatica. Firenze 1918.

88) Seidl Ferdinand: La future frontière politique entre la Yougoslavie et l'Italie. Etude géologique et géographique. Lioubliana 1919.

89) Seidl Ferdinand: La ligne de partage des eaux du Carse. Ligne de démarcation. Lioubliana 1919.

90) Seidl Ferdinand: Kod naj se potegne pravična državna meja med Jugoslavijo in Italijo. Ljubljana 1919.

91) Sillani Tomaso: Il problema adriatico e la Dalmazia. Milano 1920.

92) Smolaka M.: Les revendications territoriales Yougoslaves. Paris 1919.

93) Solmi Arrio: L'Adriatico e il problema nazionale. Roma 1920.

94) Stefani Giuseppe: Il movimento jugoslavo. Trieste 1919.

95) Šišić Ferdo: Abrégé de l'histoire politi-

que de Riéka-Fiume. Paris 1919.

96) Šišić Ferdo: Abrégé de l'histoire du littoral oriental de l'Adriatique. Zagreb 1919.

97) Šišić Ferdo: La situation actuelle de Rijeka (Fiume). Conséquence d'un faux. Paris 1919.

98) Šišić Ferdo: Jadransko pitanje, na konferenciji mira u Parizu. Zbirka akata i dokumenata. Zagreb 1920.

99) Šišić Ferdo: The Fraud of Rijeka (Fiume). Paris 1919.

100) Tamaro Attilio: L'Adriatico - Golfo d'Italia. L'italianità di Trieste. Milano 1915.

101) Tamaro Attilio: La Vénétie Julienne et la Dalmatie. Roma 1919.

102) Tamaro Attilio: Le condizioni degli italiani soggetti a l'Austria nella Venezia Giulia e nella Dalmazia (L'Italia e la guerra N. 3). Roma 1915.

103) Tamaro Attilio: Raccolta di documenti della Questione adriatica (Rivista politica). Roma 1920.

104) Taylor A. H. E.: Italy and the Balkans (The Balkan Review Vol. I. N. 5). Paris 1919.

105) Teperley H. W.-V.: A History of the Peace conference of Paris. London 1921.

106) Tomić J. T.: Le problème italo-slave. Paris 1915.

107) Tomić J. T.: Le pacte de Rome. Paris 1920.

108) Vesnich M. Mil. R.: Le problème yougoslave et la paix de l'Europe. Paris 1919.

109) Vivante Angelo: L'irredentismo adriatico. Contributo alla discussione nei rapporti austro-italiani. Firenze 1912.

110) Vivante Angelo: L'irredentismo adriatico. Traduction française par Tergestinus. Genève 1917.

✓ Yougoslav movement. London.

✓ me (Rieka). Paris 1919.

113) Voinovitch Louis: Dalmatia and the E.: The question of the Adriatic. Fiume.

114) Voinovitch Louis: La Dalmatie, l'Italie Istra. Novačić

111) Vodnik Branko: La civilisation yougoslave sur l'Adriatique. Zagreb 1919.

112) Voinovitch L., Lenac R., Belic A., Sisio et l'unité yougoslave. Genève 1917.

115) Voinovitch Louis: The question of the Adriatic-Dalmatia. Paris 1919.

116) Vošnjak Bogumil: A bulwark against Germany. London 1917. (Isto u franc. jeziku Paris 1918.)

117) Vošnjak Bogumil: U borbi za ujedinjevanje narodnu državu. Ljubljana 1928.

118) Werk Hugo: Cenni etnografico - storico - politici sulla Dalmazia. Zagreb 1919.

119) Whitney - Warren: Le giuste rivendicazioni dell'Italia. La questione di Trento, di Trieste e del l'Adriatico. Torino 1918.

120) X. X. X.: L'ora della Dalmazia. Lettera di uno Slavo a un amico italiano. Firenze 1915.

121) Zolger Ivan: Les Slovènes (Questions contemporaines n. 14). Paris 1919.

122) Correspondance relating to the Adriatic question. (Miscellaneous) London 1920.

123) Dokumenti o jadranskom vprašanju (Engleska bijela knjiga). Zbirka političnih, gospodarskih in socijalnih spisov. Ljubljana 1920.

124) Frontières entre le Royaume des Serbes, Croates et Slovènes et le Royaume d'Italie.

125) Il Patto di Londra, firmato dall'Italia il 30 novembre 1915. Milano 1916.

126) Italia e Jugoslavia, a cura di un gruppo di scrittori italiani e jugoslavi. Firenze 1918.

127) Jugoslavenski program. Spomenica Jugoslavenskog odbora u Londonu o jugoslavenskom pitanju. Zagreb 1916.

128) La province de Gorice et l'occupation italienne. Lioubliana 1919.

129) La presse italienne et les relations Italo-Yougoslaves. Paris 1919.

130) L'Importance économique-politique de Trieste. Lioubliana 1919.

131) La Question de l'Istrie, notes historiques et ethnographiques. Zagreb 1919.

132) L'Atlas du Congrès contenant seize cartes. Genève 1919.

133) L'Istrie - terre yougoslave. Un mémorial du Conseil national yougoslave pour l'Istrie méridionale. Lioubliana 1919.

Dr. Lavo Cermelj

PREMIJERA »VICENCICE«

»Vicencica« drama iz istarskog života od Viktora Cara-Emlina, primljena je, kako je poznato, u repertoar djela, koja će Narodno kazalište izvesti u ovoj sezoni. Drama se već sada studira, tako da se premijera »Vicencice« može očekivati koncem oktora ili početkom novembra. Uloge su podijeljene medju najprominentnije glumce, dok će naslovnu ulogu igrati popularna zagrebačka glumica Nada Babić.

DIAŠKI KOLEDARČEK

Prejeli smo u oceno »Dijaški koledarček« za šolsko leto 1933-34, ki ga je uredil naš rojak Janko Jež. Poleg lepih slik kobarških mos'a, Naodnega doma v Trstu, Sv. Gore ter Koroške, prinaša tudi članek o »Naših narčnih manjšinah«. Iz tega članka je razvidno, da je izven meja Jugoslavije preko 1.265.000 Jugoslovana. V kolendarskem delu prinaša priposameznih dnevih važnejše dogodke iz naše zgodovine. V ostalem je koledarček tako, da služi predvsem dijaškim potrebam. Koledarček je izdal O. Narodne Odbrane, strani 212, stane 6 Din. (Agis)

ŠALJITE PRETPLATU!

»Istra« izlazi svakog tjedna u petak. — Uredništvo i uprava nalaze se u Zagrebu, Masarykova alica 28. II. — Broj čekovnog računa 36.789. — Pretplata: Za cijelo godinu 50 dinara; za pol godine 25 dinara; za inozemstvo dvostruko; za Ameriku 2 dolara na godinu. — Oglašni se računaju po ojeniku. — Vlasnik i izdavač: KONZORCIJ »ISTRA«. Masarykova ul. 28. II. Telef. br. 67-80. Urednik: Ivo Mihovilić, Jukićeva ul. 35. — Za uredništvo odgovara: Dr. Fran Brčić, advokat, Samoslanska 6. — Tiskari: Stjepanina Jugoslovenske štampe d. d., Zagreb, Masarykova 28a. — Za tiskaru odgovara Rudolf Polanović, Zagreb, Ilica broj 131.